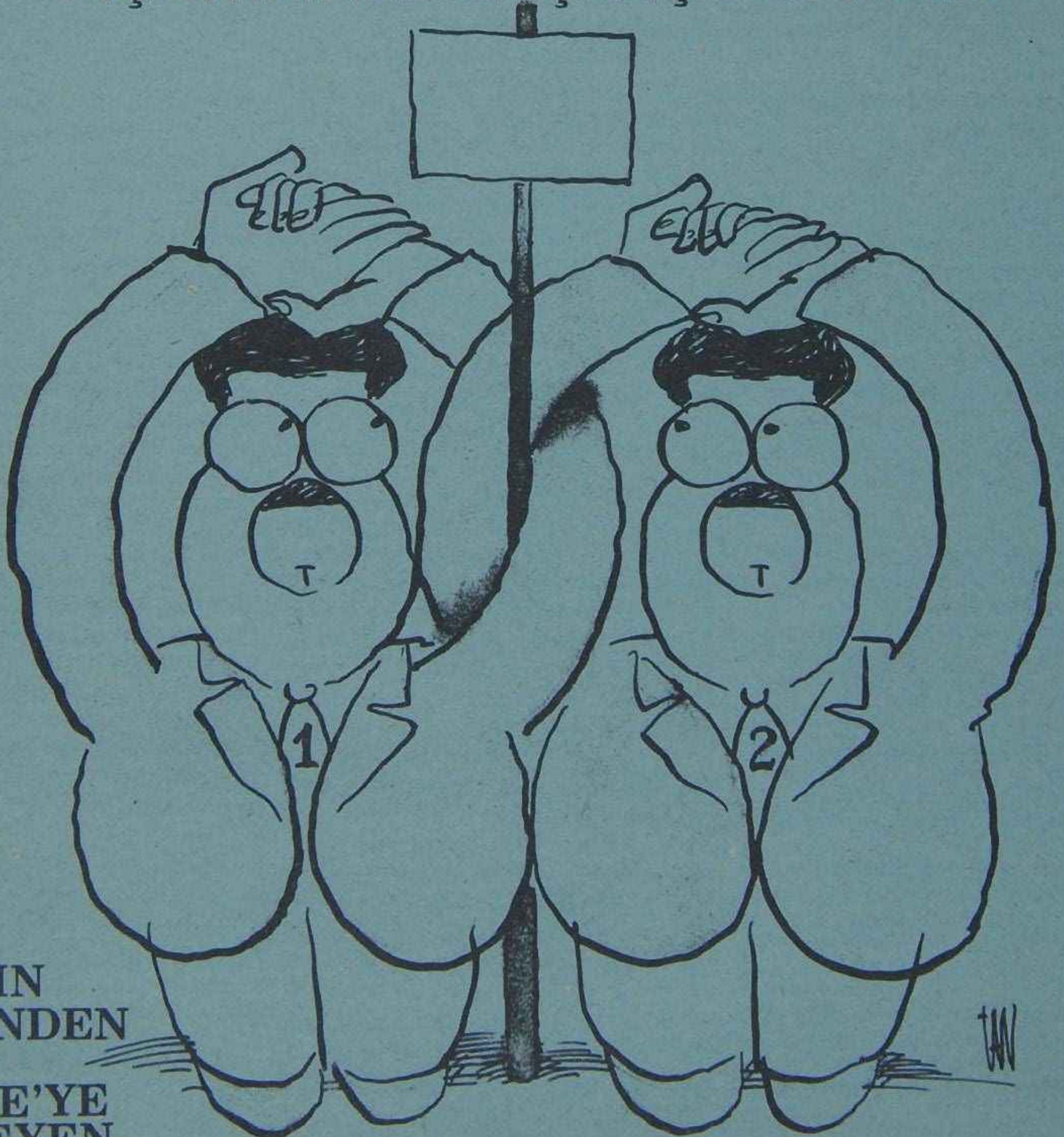
Aralık'85/10

150 TL (KDV dahil)

GÜN

Siyasi Haber ve Yorum Dergisi

ÖZAL HÜKÜMETİNİN İKİ YILI VE "İŞİBİTİRİLMEYE" ÇALIŞILAN HALK

KIBRIS'IN KUZEYİNDEN

TÜRKİYE'YE GELEMEYEN SESLER

GÜN

Sahibi: **Sami Alptekin**
Yazı İşleri Sorumlusu: **İdris Lütfü Melek**
İdari İşler Sorumlusu: **Mustafa Karakuş**
Yönetim adresi: 856. Sokak Nurhan No: 3/502. A Konak İzmir
İstanbul Temsilcisi: **Taner Renda**
Molla Fenari Sk. Nadir Han K:5 Cağaloğlu-İstanbul
Ankara Temsilcisi **Cemil Turan**
Dizgi: Beyhan Ajans
Baskı: Numune Basımevi, Cağaloğlu
Dağıtım: Etkin
İstanbul, Ankara, İzmir dışı abone: Yıllık 1000 lira/Yurt dışı 25 DM/Yurt dışı tek sayı 2.5 DM
İlan: İç sayfalar, tam sayfa 40.000 lira.

GÜN İÇİN YENİ HEDEFLERE DOĞRU

GÜN onuncu sayısında yeniden okurlarıyla söyleşmek istedi. Bunun en önemli nedeni, duyurmak istediği bir gelişmedir.

GÜN, çok yakın bir zamanda onbeş günlük olarak çıkacak. Böylece, ilk sayıdan beri süren istek gerçekleşmiş olacak, daha güncel ve daha çok soruna/konuya el atabilen bir dergi biçimine gelecek.

GÜN'ün onbeş günlük sayılarının, GÜN okurları için çok daha doyurucu ve işlevli olacağına, yapılan hazırlıklar, amaçlananlar şimdiden güvence verebiliyor.

O halde, sayılı günlerin geçmesini beklemek ve daha iyi bir GÜN için çabalamak bizleri bekleyen öncelikli işler oluyor.

GÜN'un bu sayısında, iki yılını dolduran ANAP hükümeti nedeniyle, Özal hükümetinin iki yılını ele aldık. Yazılar kaçınılmaz olarak iki yıldan öncesine de gitti, ama ağırlıkla son iki yılı işledi. Ekonomik gelişmeler, sendikal sorunlar, ağırlık taşıdı. Ancak GÜN önemli saydığı diğer konulara da, birer yazıyla konuyu bütünlemeyi amaçladı.

Ne var ki, GÜN gibi sayfaları sınırlı bir yayın böylesine geniş bir konuyu tek sayıda işleyemiyor. O nedenle de gelecek sayıya konunun önemli bir bölümü kaldı. Hüseyin Akat'ın "Yaşasın Enflasyon", Ayhan Başaran'ın "Türk-İş ve Sendikalar", Niyazi Dalyancı'nın "Dış İlişkiler", Faruk Pekin'in "Bırakınız Ezsinler, Bırakınız Daha Çok Kâr Etsinler", Erşen Sansal'ın "Hukuk Devleti ve Düzenlemeler" yazılarını 11. sayıda yine özel bir bölüm olarak bulacaksınız.

Bu sayı GÜN'ün arka sayfalarında Kıbrıs yeralıyor. Özker Özgür ve Hasan Sarıca'nın sorularımıza verdikleri yanıtlar, Kıbrıs konusunda ülkemiz basınında yeralan yazı ve yorumlardan oldukça farklı bir değerlendirme oluşturuyor. Özgür ve Sarıca'nın yanıtlarının ilgiyle okunacağını umuyoruz. Bir umudumuz da bu değişik değerlendirmelerin basınımıza bundan böyle yansıyabilmesi.

GÜN'ün 11. sayısında ve onbeşgünlük GÜN'lerde de yinelemek üzere, dostlukla.

ANTİ EMPERYALİZM REHBERİMİZDİR

Sadece 35 yıl önce ülkelerimiz yabancı boyunduruğu altında inim inim inlemekte, kendi ülkelerimiz üzerinde söz hakkına sahip değildik. Sömürge boyunduruğundan kurtulduktan sonra Bağlantısızlık Politikası izlemeye başladık. Anti-Emperyalizm rehberimiz olmaya, düşünce ve hareketlerimize hakim olmaya devam etmektedir. Özgürlüğümüze, düşünce ve hareket serbestliğimize gölge düşürmeyiz.

Bağlantısızlık demek ulusal bağımsızlık, özgürlük ve barış demektir. Gerginlik politikasını terketmek, uluslar arasında eşitlik, uluslararası ekonomik ve politik ilişkileri demokratik temellere oturtmak demektir. Dünyamızdaki farklı toplumsal düzenlerin tanınması, yani barış içinde birlikte var olma demektir.

Bağlantısız ülkeler uluslararası ekonomik ilişkilerin yeniden köklü bir şekilde düzenlenmesinde ısrar ediyor. Sömürüye karşıyız, her ülke kendi kaynaklarına sahip çıkmalı, izleyecekleri politikayı kendileri belirleyebilmelidirler.

Ancak ve ancak Birlikte Varolma sayesinde varolabiliriz. Diğer ülkelerin içişlerine müdahale etmemeyi, uluslararası tavır ve davranışların esaslı bir kuralı olarak kabul ediyoruz. Böyle olmakla birlikte Asya, Afrika ve Latin Amerika'da gizli veya kapalı olarak çeşitli müdahalelere tanık oluyoruz.

Ülkelerimiz ve halklarımız daha iyi bir yaşama kavuşmaları, dünya barışına ve silah yarışının sona erdirilmesine bağlıdır. Güvenlik ancak ve ancak tam silahsızlanma ile mümkündür.

Not: Bu yazı Gandi'nin öldürülmeden önce Bağlantısız Ülkelerin Delhi Toplantısında kapanış konuşmasından özetlenerek alınmıştır (Mart 1983).

Sağ'a Karşı Değil, Demokrasi İçin Birlik

Son günlerdeki bir dizi olumlu gelişmeyi dengelemek için "sol sağın karşısında bir cephe kurmaya çalışıyor" görüşü yaygınlaştırılmak isteniyor. Sol'da birleşik bir partinin kurulması, bu partinin her geçen gün biraz daha etkinleşerek ağırlığını duyurması bugüne kadar sağ politik partileri desteklemiş kesimleri etkilemek için kullanılıyor.

Demokrasi yolunda atılan adımları güçlendirmek ve kazanımları kalıcı hale getirmek için yaratılan böylesi sahte sorunları zamanında saptamak gereklidir.

Bugün gerçekte kimin kime karşı olduğunu anlamanın en iyi yolu, Özal iktidarının iki yılındaki iktidar-muhalefet bloklaşmasına bakmaktır.

12 Eylül'ün doğrudan devamcısı olma iddiasıyla ortaya sürülen parti karşısında ANAP'ın seçim kazanmış olması farklı bir çizgi izlemesi sonucunu doğurmadı. Bu karşı karşıya geliş, uygulanacak politika farklarından değil başka etkenlerden kaynaklanıyordu. ANAP iktidarı iki yıllık uygulamaları ile politikasını yaşama geçirebilmek için bir önceki dönemden kendisine miras kalan kısıtlamalardan ve yasaklardan sonuna kadar yararlanma yolunu izledi. Bu yasakları sıkı sıkıya korumaya çalıştı. Sonuç olarak ANAP iktidarı 12 Eylül'ün bir uzantısı ve sürdürücüsü oldu. Demokrasiye geçiş döneminde demokrasiye geçişin tıkacı durumuna geldi.

Muhalefet cephesini oluşturan grupların öne sürdükleri taleplere ve üzerinde ısrarla durdukları konulara bakıldığında güçlü bir ortak payda gözlenmektedir. Muhalefet cephesi 6 Kasım seçimlerinin halkın iradesini ortaya koyabileceği koşullarda yapılmadığını, bu nedenle 6 Kasım parlamentosunun halkın gerçek eğilimlerini yansıtmaktan uzak olduğunun üzerinde önemle durmaktadır. Siyasilere getirilen yasakların kaldırılmasını geçen dönemin politik sahnede bıraktığı sağlıklı politik mücadele yapılmasını engelleyen izlerin temizlenmesini istemektedirler. Sağ tanımlaması içinde yer alan partiler ve eğilimler de dahil olmak üzere muhalefet, temsil ettikleri toplumsal kesimlerin çıkarlarını bu sınırlamalar içinde savunamadıklarını dile getirmekte ve kısıtlamaların kalkması için kendi güçleri ve tutarlılıkları oranında mücadele etmektedirler.

Sonuç olarak, ANAP iktidarına ve sürdürücüsü olduğu kısıtlı politik ortama yalnızca ileriye doğru toplumsal değişimden yana olan demokratik ve sol güçler karşı çıkmamakta; muhalefet, çok geniş bir toplumsal kesimde yankısını bulmaktadır.

İki yıllık iktidarın sonunda yıkılmasının eşiğine gelenler ve 12 Eylül'le birlikte gelen kurumlaşmanın sürmesinden yarar umanlar karşılarındaki muhalefet cephesini sahte sorunlar yaratarak ya da bugün için ikincil önemdeki sorunları öne çıkartarak ayrıştırmaya çalışıyorlar. Demokratik hakların ve kurumların gelişmesinde ve yerleşmesinde ortak çıkarı olan toplumsal ve siyasal kesimleri "irtica hortluyor", ya da "sol geliyor" gibi tahriklerle yedeklerine almaya çalışıyorlar.

Demokratik ve sol güçlerin böyle sahte sorunlarla uğraşmaya ve yanlış ve gereksiz çatışma konuları ile gücünü tüketmeye niyeti yoktur. Köklü demokratik dönüşümlerin savunucusu ve demokrasinin gerçek güvencesi olan sol, kısa erimde siyasal demokrasinin kurulması için diğer kesimlerle yapacağı işbirliğine büyük önem veriyor. Bunun toplumsal ve siyasal kesimlerin de çıkarlarına denk düştüğüne inanarak öncelikle parlamentonun gerçek dengeleri yansıtır duruma gelmesini, bir erken seçim istiyor.

Erken seçimin neden zorunlu olduğu, neden sorunların çözümünün başlangıcını oluşturduğu GÜN'de daha önce defalarca yazıldı. Daha da yazılacak. ANAP, iki yıllık iktidar başarısızlığının yığınların gözünde tescil edildiği şu günlerde, 1986 ara seçimlerinden kaçmaya hazırlanmaktadır. Bu durumun altını birkez daha çizerek muhalefetin 1986 ara seçimlerini ertelemek bir yana, ara seçimlerin genel seçime dönüşmesi için bütün gücünü birleştirmesi gerektiğine inanıyoruz.

Özal en zayıf yanını gizlemek için, erken seçim sorununu bir tehdit ve propaganda unsuru olarak kullanmaya çalışmaktadır. Gerekirse kendilerinin seçim tarihini öne alabileceklerini söyleyerek parlamentoda tabanını yitirmiş kesimleri ve bunlara ek olarak kendi partisinin milletvekillerini esir almaya çalışmaktadır. Bu silah geri teptirilmelidir.

Daha önce de solun etkin olduğu Sarayköy'deki yerel seçim sonuçlarının, ülke geneli için (doğrudan ölçü almamakla birlikte) çok yönlü sonuçlar ortaya koyduğu inancındayız.

Bu sonuçlardan birincisi SHP'nin aldığı oylar, Özal'ın "iki partinin birleşmesi oyların aritmetik olarak toplanacağı anlamına gelmez" tezini çürütmüştür ve SHP'nin bugüne kadar ulaşamadığı, etkileyemediği ya da harekete geçiremediği kesimlerin de desteğini kazandığını ortaya koymuştur.

İkinci sonuçsa muhalefetteki sağ partiler içindir: 'Sol geliyor' tahrikine karşı muhalefetteki sağ partiler bu aldatmacaya karşı etkin bir mücadele sürdüremedikleri ve gerçekten demokrasi yönünde atılan adımların tutarlı savunuculuğunu yapamadıkları için ANAP ile aralarındaki ayrımlar silinmektedir. Sonucunda da Sarayköy seçiminde görüldüğü gibi ANAP kazançlı çıkabilmektedir.

Özal'ın iki yılı ve bundan sonraki iktidar yılları toplumsal yıkım yıllarıdır. Bu döneme son vermek gereklidir. Muhalefet 1986 Haziranını erken seçim tarihi olarak seçerek bu yıkım dönemine en kısa zamanda son vermeyi amaçladığını göstermelidir. ●

Tekeller ve 24 Ocak Kararları

Galip TEKİN

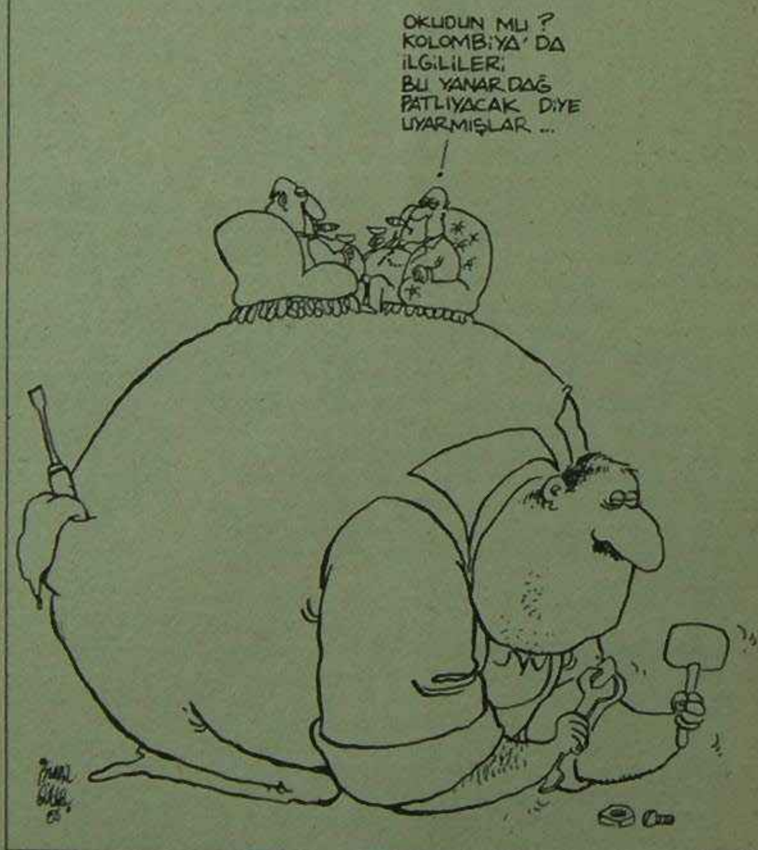
Bir piyasanın tekelci olması ya da bir piyasada tekelleşme sözkonusu piyasada bir veya birkaç firmanın anlaşmalar yaparak egemenlik kurmuş olması anlamına gelir. Kapatalist birikim sürecinin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan tekelleşme, iki farklı ancak birbirine bağlı olguyu içerir. Bunlardan birincisi, sermaye birikim sürecinde aynı işletme, firma ya da firmalar grubu çerçevesinde daha büyük bir birikim sağlanması anlamına gelen sermayenin yoğunlaşmasıdır. İkinci olgu ise, çeşitli küçük sermayelerin daha büyük bir sermaye bütünlüğü içinde kaynaşması, yok olması veya bağımsızlığını yitirmesi demek olan sermayenin toplulaşmasıdır (merkezileşmesi).

Türkiye'de sanayi ve bankacılık alanında sermayenin yoğunlaşması ve toplulaşması özellikle 1970 sonrasında hızlı bir gelişme göstermiş ve tekelleşme ileri boyutlara ulaşmıştır. Bu konuda yapılan araştırmalarda, Türkiye'de tekelleşmenin Batının sanayileşmiş ülkelerine göre çok daha yüksek düzeyde olduğu ve sanayi ürünlerinin yaklaşık dörtte üçünün tekellerin denetiminde olduğu sonuçlarına varılmıştır. Tekelleşmenin günümüzde vardığı en iyi göstergesi, en büyük 500 firmanın yarattığı katma değerin Türkiye sanayiindeki katma değerin % 37'sine ulaşmış olmasıdır. Demek ki, ülkemizdeki firmaların yüzde 0,5'ini bile oluşturmayan az sayıda firma sanayide yaratılan yeni değerin üçte birinden fazlasını üretmektedir.

Tekelciliğin son yıllarda gösterdiği hızlı gelişmede, Türkiye'deki ekonomik bunalım ve yaklaşık 6 senedir uygulanmakta olan ve 24 Ocak Kararları diye bilinen program önemli bir rol oynadı. Pek çok küçük ve orta sanayi kuruluşunu iflasa sürükleyen bu program, sanayiin 'yapı değiştirmesine' değil de 'el değiştirmesine' yolaçtı. İzlenen ekonomi politikalarının bu gelişmeler üzerindeki etkileri dört noktada toplanabilir:

1. Türk lirasının sürekli ve hızlı değer kaybetmesi, 1980 öncesinde dış kaynak kullanarak yatırım yapmış şirketlerin borç yükünün hızla büyümesine yolaçmıştır. Çoğunluğunu çok ortaklı, küçük ve orta boy işletmelerin oluşturduğu bu şirketlerin önemli bölümü, artan borç yükünün altında ezilerek iflasa, kapanmaya ya da el değiştirmeye sürüklendi. Buna karşılık, DÇM (Dövize Çevrilebilir Mevduat) hesaplarından yararlanarak finansman gereksinimlerini karşılamış olan ve çoğunluğunu holding firmalarının oluşturduğu şirketler ise, kur garantisi sağlanmış olduğu için, böyle bir sorunla karşılaşmadılar. Çünkü, Türk lirasının değer kaybetmesinden kaynaklanan borç yükü artışını hazine üstlenmiş oldu. Bu konudaki bir araştırmada, DÇM kredisi kullanan firmalar arasında holdinglerin, tekelci şirketlerin ve yabancı sermayeli firmaların ön sıraları aldığı görülüyor. Gerçekten DÇM hesaplarından yararlanan firmaların listesi incelendiğinde, 24 Ocak Kararları ile tekeller arasındaki ilişkiler tüm açıklığı ile görülebiliyor.

2. 24 Ocak Kararları'nın en önemli sonuçlarından biri olan kredi faizlerindeki büyük artış, denetimlerinde bir ya da birkaç banka bulunduran tekelci gruplarla, küçük ve orta boy işletmeleri farklı biçimde etkiledi. Tekelci gruplar denetimlerindeki bankalar aracılığıyla kredi gereksinimlerini karşılayarak veya öz sermayelerini arttırarak finansman darboğazını aşmayı büyük ölçüde başardılar. Üstelik, bunlardan bir bölümü düşük faizli ihra-

Özal Maliyesinin İki Yılı

Ayhan OLGUN

1980 sonrasının iktisadi politikasının içyüzü giderek bir bilmece olmaktan uzaklaşıyor. Her geçen gün toplumun daha geniş kesimleri bu politikanın gerçek niteliğini yaşayarak okuyarak öğreniyorlar. Bununla birlikte, "istikrar" programı içinde mali politikaların işlevi yeterince aydınlatılabilmiş değil. Bu yüzden, son Özal hükümetinin icraatına geçmeden önce, bu konuya 1980 sonrasının bütünü açısından kısaca değinmekte yarar var.

Hatırda tutulması gerken iki önemli özellikten birincisi, mali politikaların genel olarak "istikrar" programının anayönelişleriyle uyumlu bir biçimde, bu programın temel taşlarından birisi olarak yürürlüğe konmuş olması. İkincisi ise, 12 Eylül sonrasına damgasını vuran kişisel yönetim tarzının, yasama organının (meclisin) yetkilerini yürütme organı (hükümet) lehine daraltan yönetim anlayışının mali mevzuata da hakim olması. "Seçim"le gelmesine rağmen son Özal hükümetinin yönetim üslubu bu anlayışın uzantısında olmakta ve giderek daha da keyfileştiği görülmekte.

IMF patentli istikrar programı, kısa dönemde, Türkiye'nin dış borç bunalımına "çözüm" getirmek, yani ülkenin dış borç ödeme kabiliyetini arttırmak hedefine ayarlanmıştı. Bu hedefe varmanın yollarından birisi, ekonominin üretim kapasitesini yükseltmek, buna bağlı olarak dış borç bunalımında önemli sorumluluğu olan sermaye kesimini daha ağır vergilendirerek kamu gelirlerini artırmak ve bu arada ihracat kapasitesini geliştirmek olabilirdi. Oysa ne IMF ne de yerel hükümetin gündeminde böylesine bir siyasal tercih hiçbir zaman yer almadı. Öncelik, ihracattan sağlanan döviz gelirlerinin her ne pahasına olursa olsun arttırılmasına verildi. Üretim artışına dayalı bir ihracat sıçraması ise yeni dış borç kaynağı gerektireceği gerekçesiyle

---

cat kredisi alarak bunları ihracat dışındaki işlerinin finansmanında da kullanabildiler. Buna karşılık, küçük ve orta boy işletmeler satışların düştüğü, stoğa çalışıldığı bir dönemde, üretimlerini pahalı kredi ile sürdürmede büyük güçlüklerle karşılaştılar. Bunların bir bölümü büyüyen işletme sermayesi gereksinimlerini karşılayamayarak üretimlerini durdurmak zorunda kaldı.

3. İhracatın teşvikine yönelik önlemler de büyük ölçüde tekelci kesimin işine yaradı. Çünkü, ihracatın çok önemli bir bölümünü de bu firmalar gerçekleştiriyorlar. Böylece, sanayi alanındaki egemenlikleri ihracat alanında da egemenliğe dönüşüyor. Kaldı ki, özellikle sanayi ürünleri ihracatı iyi bir örgütlenme ve büyük yatırımlar gerektirdiğinden, tekelci sermaye grupları ihracat konusunda diğer işletmelere göre daha avantajlı bir konumda oluyorlar. Nitekim 1980 yılında 500 büyük firma listesinde yeralan özel firmaların sanayi ürünleri içindeki payı yüzde 32,4 iken bu pay 1984'de yüzde 39,6'ya yükselmiştir. 500 büyük firma topluca ele alındığında ise bu payın aynı dönemde yüzde 38,3'ten yüzde 51,2'ye yükseldiği görülmektedir. Dolayısıyla ihracatı teşvik önlemlerinden esas yararlananlar da sözkonusu tekelci işletmeler olmuştur. Tekellerin korunması ve teşviki bu kadarla da kalmamış, sosyalist ülkelerle ticaret az sayıda büyük "sermaye şirketi"nin tekelinde bırakılmıştır.

4. 1980 sonrasında tekelleşmeyi hızlandıran diğer bir uygulama 12 Eylül sonrasında sendikal hakların askıya alınması oldu. Küçük işletmelerdeki işçilerin hemen hemen hepsi, orta büyüklükteki işletmelerdekilerin ise bir bölümü sendikalaşmamış olduğundan zaten toplu sözleşme ve grev gibi haklardan yararlanamamaktaydı. Bu nedenle, ücretlerin YHK tarafından belirlenmesi bu işletmeleri pek fazla etkilememiştir. Buna karşılık, genellikle ülkenin en güçlü sendikalarının faaliyet gösterdiği tekelci işletmeler getirilen zorunlu sözleşme sisteminden büyük yararlar sağladılar, işçilik maliyetlerindeki artışları çok düşük düzeyde tuttular. Bu ise kârlılıklarının artması sonucunu doğurdu. Nitekim, 500 büyük firma listesindeki özel firmalarda yaratılan yeni değer içinde ücret ve maaşların payı 1982-84 döneminde yüzde 42'den yüzde 38'e düşerken, kârların payı yüzde 26'dan yüzde 28'e, faizlerin payı yüzde 31'den yüzde 33'e yükseldi. Kârların ücretlere göre daha hızlı büyümesi eğiliminin özellikle 1984'de güçlendiği görülüyor. Geçtiğimiz yıl 500 büyük firmada ücret ve maaş ödemeleri yüzde 35,7 artarken kârlardaki artış yüzde 231'i buldu. Buna koşut olarak, çalışan başına kâr yüzde 117'lik artış gösterdi. Bu veriler tekellerin nasıl ve kimlerin sırtından güçlendiğini açık bir biçimde sergilemektedir.

5. Son yıllarda yetkililer sık sık tekelci firmaların ürettikleri ürünlerin fiyatlarındaki artışları önlemek için ithalata başvurulduğunu ileri sürmüşlerdir. Ancak, özellikle dayanıklı tüketim malları ithalatının serbest bırakılması, tekelleri zayıflatmak bir yana, tersine onları güçlendirmiştir. Çünkü, ülkemizde ithal ikamesi, esas olarak, belirli malları ithal etmekte olan tüccarın ithalatın güçleşmesi ve iç pazarın büyümesi karşısında sözkonusu malları yurtiçinde üretmeye yönelmesi biçiminde gelişmiştir. Bu üretim genellikle yurtdışındaki firmalarla işbirliği içinde gerçekleştirilmiştir. Başka bir deyişle, ithal ikamesi, sanayiciliğe soyunan tüccarın daha önce temsilciliğini yaptığı yabancı firmalarla ilişkisini de güçlendirmiştir. Günümüzde ithalat sozkonusu olduğunda bu türden ilişkilere sahip olan sanayiciler kendi ürettiklerine rakip olacağı söylenen malları da ithal etmeye başladılar ve önemli ithalatçı kârları elde ettiler. Böylece "tekeller eliyle tekelleri zayıflatma" politikası (!) tekellerin daha da güçlenmesi sonucunu doğurdu.

Hangi açıdan ele alınırsa alınsın, 24 Ocak Kararları'nın özünde, "tekelleri güçlendirme programı" olduğu görülüyor. Bu amaç açısından değerlendirildiğinde, eldeki veriler sözkonusu programın gerçekten başarılı olduğunu gösteriyor. Nevar ki, başta hayat pahalılığı, artan yoksulluk ve işsizlik olmak üzere, kitlelerin karşı karşıya olduğu sorunlar varlıklarını büyüyerek sündürüyorlar. 1984 yılında tekellerin daha az insan çalıştırarak daha çok kâr elde etmeleri de bu sorunların sorumlularının kimler olduğunu açık bir biçimde ortaya koyuyor. ●

1 İ. Tekeli, v.d., Türkiye'de Sanayi Kesiminde Yoğunlaşma, 1982.
2 A. Bağrıacık, Türkiye Sanayiinde Pazar Hakimiyeti, 1983.
3 "DÇM'nin Kaymağını Kim Yedi?" Cumhuriyet, 21 Kasım 1985, s. 9.

program dışı bırakıldı ve iç kaynakları zorlamak hiçbir zaman düşünülmedi. Hatta bunların tam tersi yapıldı: Çeşitli önlemlerle yatırımlar geriletildi, ekonominin ve bütçenin çapı küçültülmeye çalışıldı; iç kaynakları zorlamak yerine vergi yükü esasen çok düşük olan sermaye çevrelerine yeni vergi avantajları tanındı. Üretim artışını dışlayan bir "ihracata açılma politikası"nın bu durumda tek seçeneği kalıyordu: İç piyasayı daraltarak ihraç edilebilir ürün fazlası yaratmak.

İç piyasayı hızla daraltmanın yolu ise geniş halk kitlelerinin satın alma güçlerini kısmaktan geçiyordu. Emek gelirlerinin reel olarak geriletilmesi ve tarımsal üreticilerin eline geçen fiyatların bilinçli olarak enflasyon hızının altında tutulmasının gerisinde bu niyet vardı. Bu politika yürürlüğe konurken çeşitli araçlardan yararlanıldı. Ancak bunların arasında doğrudan doğruya bilinçli bir enflasyon tercihinin bulunduğunu da unutmamak gerekir. Enflasyonun adaletsiz bir vergi biçimi olarak, düşük ve sabit gelirlilerin gelirlerini kemirmesine izin verildi; ayrıca, enflasyona karşı mücadele veriliyor perdelemesi altında gelir dağılımının çalışan kesimler aleyhine bozulmasının "meşru" gerekçeleri oluşturularak kitleler sürekli bir özveriye inandırıldı veya zorlandı.

Vergi politikası, diğer önlemler yanında, gelir dağılımının çalışan kesim aleyhine bozulmasının etkin bir aracı olarak kullanıldı. En önemli unsuru gelir vergisi olan dolaysız vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı, Cumhuriyet tarihinin en yüksek oranına 1981'de ulaştırıldı. 1982'de de yakın bir oranda dolaysız vergi yükü oluştu. Buna karşılık, ücret dışı gelir sahiplerinin aynı dönemde çeşitli vergi aflarıyla kayırılması, vergi kaçakçılığının artışına göz yumulması, büyük sermaye lehine özellikle de ihracata yönelik sermaye şirketlerine görülmemiş derecede vergi teşvikleri tanınması, vergi yükünün hangi kesimin sırtına bindirildiğini açıklaması yanında ihracat artışının diğer bir dayanağını da gözler önüne sermekte. Aynı bağlamda, maliyenin "kümesteki kazlar" olarak nitelediği ücretlilerin vergi yükü azalmazken, ekonomideki toplam vergi yükünün giderek azalması ve 1984'de son çeyrek yüzyılın en düşük oranına gerilemesi de vergi gelirlerindeki kanamanın hangi kesimlere yaradığının açık bir göstergesi olmakta.

Vergi politikasında 1983 başından itibaren uygulamaya konulan bir değişiklik de, dolaysız vergilerin payını tedricen azaltarak tüketim üzerinden alınan dolaylı vergilerin ağırlığını arttırmak biçiminde oldu. Gelir vergisinden yapılan indirimler vergi dahil emek maliyetlerini aşağıya çekerek hem sermaye birikiminin desteklenmesi hem de ihraç fiyatlarının bu şekilde düşürülmesine sevinemeden karşılarında yaygın tüketim vergilerini buluyorlardı.

Vergi politikasına yüklenen diğer bir işlev de, büyük sermaye çevrelerini kollamanın bedelini, ücretliler yanında kısmen küçük üretici ve ticaret erbabıyla serbest meslek sahiplerine de yüklemektir. 1981-82'deki peşin vergi girişiminden sonra, 1984'de yürürlüğe sokulan ücretlilere vergi iadesi (ve bu sistemin ücretliler dışındakilere de yaygınlaştırılacak olması) ve 1985'deki KDV uygulamalarının bu amaca da hizmet etmesi beklenmekte. Her ne kadar vergiyle ciddi olarak hiç tanışmamış çevrelerin gelir vergisi yüklerinin arttırılması gerçekten gerekliyse de, mevcut politikanın hareket noktası ve mantığıaçısından eleştirel bir tutumla izlenmeli ve bu arada istikrar politikasından zararlı çıkan çok sayıda küçük üreticinin varlığı da unutulmamalı.

Ücret dışı gelir sahiplerinin vergi yüklerinin başlangıçtan beri azaltılmasından umulan bir diğer gelişme de, faiz politikasıyla birlikte, yüksek gelirlilerin tasarruf eğilimlerinin arttırılmasıydı. Ancak bu beklenti de tersine sonuçlar verecek ve "gönüllü tasarruf modeli" işlemeyecekti. Tasarrufların reel anlamda gerilemesi, yüksek gelirlilerin hükümetçe de desteklenen gelir artışlarının büyük ölçüde lüks tüketime ve ancak ithalatla karşılanabilen bir lüks tüketime gittikçe daha fazla kaydığını gösteriyordu. Bu durumunda, yatırımları, sınai ve iktisadi gelişmeyi dar sınırlar içine hapsetmeyi şiar edinmiş bir iktidarın "istikrar" politikalarıyla temel bir zıtlık oluşturmadığının da altını çizmek gerekir.

1984 VE 1985'E KISA BİR BAKIŞ

Yeni Özal iktidarının göreve gelir gelmez uygulamaya koyduğu vergi önlemlerinin hemen hemen tümü vergi gelirlerinde ciddi azalışlara yol açacak cinstendi. Yukarda çizilen çerçeve içinde yorumlanabilecek ve anlamlandırılabilecek olan bu önlemler dizisi içinde: Gayrimenkul sermaye iratları için istisna miktarını 120 binden 360 bine çıkarmak. Mevduat ve tahvilat faizlerindeki gelir vergisi kesintisini yüzde 20'den yüzde 10'a indirmek. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinin oranını yüzde 15'den yüzde 3'e düşürmek. Kurumlar vergisinde aynı yönde çalışan düzenlemeler yapmak. Ücretlilere vergi iadesi sistemini getirmek. Gümrük vergilerindeindirimlere gitmek gibi vergi gelirlerini çok olumsuz etkileyen yenilikler yer alıyordu. Ücretlilere göstermelik haklar sağlarken büyük sermaye çevrelerine inanılmaz vergi teşvikleri getiren bu politika (yalnızca ihracatta vergi iadesi tutarı ücretlilere yapılan vergi iadesinin 5 katına ulaşıyordu), sonuçta vergi gelirlerinin erozyonunu dayanılmaz noktalara vardırıyor ve IMF bile buna karşı çıkabiliyordu. Bütçe açıkları büyürken yüksek faizlerle iç borçlanma kaynakları zorlanıyor ve günü kurtarma politikalarıyla gelecek dönemlere önemli maliyetler aktarılıyordu.

1985 yılı vergidüzenlemelerini etkileyen bir diğer etken de, mali bunalımın dayatması yüzünden, vergi gelirlerindeki kanamayı durdurmak biçiminde beliriyordu. Bununla birlikte, 1985'de uygulamasına geçilen KDV'nin mali amacı yanında daha da önemli bir amacı, yukarda çizilen çerçeve içinde, ihraç mallarının vergi yükünü azaltmayı ve böylece dışarda rekabet avantajı sağlamak oluyordu.

Son olarak değinilmesi gereken bir nokta da, yeni vergi düzenlemelerinin, Meclisin en temel hakkı ve görevi olan vergilendirme yetkisini gasbetmek pahasına yürütmenin yetkilerini olağanüstü arttırmasıdır. Meclis artık vergi yasalarının sadece genel çerçevesini çizebilmekte, vergi oranları ve miktarları vb. konusunda hükümet kendisini süper yetkilerle donatmaktadır. Gelirler konusundaki bu tehlikeli gidişi pekiştiren bir diğer uygulama da, bütçe kaynaklarının bütçe dışına çıkarılmasına veya kaçırılmasına götüren fon uygulamasının olağan dışı boyutlarda genişletilmesidir. Fonlar sadece kamu gelirleri konusunda değil, daha da önemlisi, kamu harcamaları kosunda da her türlü kayırıcı, keyfi ve yolsuzluğa açık kapı bırakmaktadır. Meclis ve Sayıştay denetimi dışında tutulan ve 1986'da 1,5 trilyon lira civarında kaynak toplanması beklenebilecek olan fonlar, kişisel ve keyfi bir yönetim üslubu benimsemiş siyasal iktidara, sermaye çevrelerinin çeşitli kesimleri üzerinde otoriter ve kendi politikasını empoze edici bir tutum takınma olanağını da vermektedir. Özal iktidarı, böylece, en azından sermaye kesimi açısından "alternatifsizliğini" daha da pekiştirme yollarınıbulmaktadır ●

TBMM'de Muhalefet Eksikliği

Gürbüz BARAN

"Halk artık zamma alıştı. Zammı biraz geciktirsek, neden zam yapmıyorsunuz diye soruyorlar bile. Bizden zam istiyorlar..."

Başbakan Turgut Özal'ın söyle - diği bu sözlerin 1985'ler Türkiye' sinde tercümesi şudur: "Türkiye'de halk açlığa, sefalete, sürünmeye alıştı, açlık istiyor, fuhuş istiyor."

TBMM'de ağırlığı elinde bulunduran ANAP iktidarına iktidarın başı, MESS eski Genel Başkanı Turgut Özal'a böylesine konuşma cüreti veren olgu nedir?

TBMM'nin son iki yıllık çalışması kuşbakışı da olsa gözden geçirilirse ve 12 Eylül 1980'de başlayan olağanüstü dönemin etkisi eklenirse iktidarın başındaki kişinin kendisine oy veren-vermeyen sıkıntı ve yoksulluk içinde kıvranan insanlarla, böylesi sözlerle "alay edebilmesinin" ipuçları bulunabilir.

TBMM'de iktidar partisi ANAP, geçen iki yıllık süre içerisinde hiçbir zaman ciddi bir "muhalefet" olayı ile karşı karşıya gelmedi.

MDP, hep iktidar ortağı gibi davrandı. Grup adına, ya da kimi yöneticilerin yaptıkları kişisel açıklamalarla iktidar zaman zaman eleştirilmeye çalışıldıysa da, bunlar konuların, sorunların özüne ilişkin değil hep biçimsel, ya da çok yerel düzeyde oldu. Kaldı ki farklı davranması da olanaklı değil. Sürdürülen ekonomik model MDP'nin felsefesine, ekonomik plan ve hedeflerine aykırı değil. ANAP da MDP gibi üzüm yetiştirmek istiyor. Birisi çekirdekli birisi çekirdeksiz üzüm bağına sahip olmak istiyor. Bu nedenle de, MDP'den muhalefet hareketi zaten beklenemezdi. Zaman zaman yapıldığını söylediğimiz eleştirilere gelince: "Eleştiri" başka, "muhalefet yapmak" ya da "muhalefet olmak" çok farklılık içeren kavramlardır. Muhalefet, eleştiriyi de içine alan bir anlamla yüklüdür.

HP ise ciddi ve örgütlü bir çıkış yapamadı. Bunda partinin yönetiminde uzun süre, muvazaalı olmayı içten benimsemiş, birinci büyük kurultayda delegelerin oylarıyla tasfiye edilen Calp yönetiminin büyük etkisi olduğu kuşkusuz. Parti yönetimini uzun süre elinde tutan, parti içindeki bu "sağ" ekibin yönetimi kaybettikten sonra köksüz kalmanınverdiği panikle kendi çaresizliklerine çözüm aramaları gerekirken, yayınladıkları çok imzalı deklarasyonlarla "Çankaya'yı kurtarmaya" kalkışarak gülünç duruma da düştüler.

HP'nin muhalefet partisi olarak TBMM'de anımsanacak tek ciddi davranışı, ilk başlarda biraz de kendiliğinden başlayan, sonra basının da geniş yer vermesinin getirdiği dürtüyle ciddi şekilde sürdürülen polis yasasına karşı verilen direnme idi ki, bu da zaten, parti içindeki -daha sonra yönetimi alan sol grubun dinamik çabasıyla başarılı kılınmıştı. Ve bu olay tesadüfi bir zamanlama olarak Gürkan ekibinin, birinci büyük kurultay öncesi toparlanması ve güçlenmesinin de tohumunu içinde taşıdı.

DANIŞMA MECLİSİ'NİN DEVAMI

Toplu yaşamı ve demokrasinin "varlığı" açısından yaşamsal öneme sahip işçi hareketinin, toplu sözleşme ve grev hakkının ortadan kaldırılmış olması, bu sakatlığın düzeltilmesi konusunun, TBMM'nin gündemine dahi getirilememesi ciddi bir sorun olarak ortada duruyor. 2821 sayılı Sendikalar Yasası, 2822 sayılı Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt Yasası, parlamentonun kapatılmış olduğu dönemde, seçilmiş değil atama ile gelen Danışma Meclisi üyeleri tarafından çıkarılan ve halen uygulanmakta olan yasalardır. Diğer birçok yasa gibi bunlar Danışma Meclisi patentini hala korumaktadır. Bu yasaların, bu yasalara kaynaklık eden anayasanın çalışma yaşamına ilişkin hükümlerinin değiştirilmesi konuları, TBMM' nin gündemine dahi giremeyen konular olmuştur. Bu anlamda da TBMM'nin geçen iki yıllık sürede Danışma Meclisi'nin devamı gibi çalıştığını söylemek mümkün.

Özgür ve amacına uygun grev yapma hakkı olmayan, serbest müzakereler sonucu kendi iradesiyle toplu iş sözleşmesi bağıtlayamayan, ücret artışları işveren ve siyasi iktidarın insiyatifine terkedilmiş sendikal yapının bulunduğu bir ülkede, demokrasi "sözcük' anlamda dahi kullanılamaz.

Parlamentonun gündemine resmen girmese de TBMM çatısı altında çokça sözü edilen bir başka konu da anayasa değişikliği oldu.

12 Eylül'ün başbakan yardımcısı ve bugünün başbakanının, içeriği ne olursa olsun muhalefet partilerinden önce anayasa değişikliği önerisini getirmesi ilginçtir. Bir yandan "anayasayı deldirtmem" direnmesine karşılık öte yandan iktidar partisinin anayasada değişiklik istemesi, (parlamenterlerin parti değiştirmesine olanak sağlayacak 84. madde değişikliği) hangi amaç la ortaya atılırsa atılsın, bu anayasanın bu kadar kısa sürede tartışma konusu olması, ne denli çağdışı ve toplumsallıktan uzak olduğunu kanıtlamaktadır.

Sözkonusu iki yıllık süre içerisinde dikkatlerden kaçmayan bir önemli konu gerçekte TBMM'nin yetkisinin iktidar partisince "askıya" alınmasıdır. Ne yazık ki devletin bu süre içerisinde kararnameler ile yönetilmesi yoluna gidildi. Plan bütçe komisyonunda 200'e yakın kararname beklemektedir.

"Halk artık zamma alıştı, zammı biraz geciktirsek neden zam yapmıyorsunuz diye soruyorlar bile, bizden kendileri zam istiyor" sözlerini söyleme cüretini bakalım ANAP iktidarının başı daha ne kadar zaman sürdürebilecek.

SHP'nin, birleşik gücü oluşturma çabaları bu aşamada bunu önleyebilecek, bu sözleri söyletmeyecek potansiyel gücü içinde taşıma şansına sahiptir. SHP bu birleşik potansiyel gücü yaşama sokasbilirse bu etkinliğinin TBMM'de daha ciddi muhalefete yolaçacağı açıktır. Bakalım SHP bu şansını kullanabilecek mi? ●

Özal Hükümetinin İki Yılı ve Sendikalar

Şükran KETENCİ

Sendikal faaliyetlerin başlayacağı 1984'e girerken, sendikacılarımızın nasıl bir sendikal düzene girildiğinin bilincinde oldukları pek söylenemez.

Kendi deyimleri ile "günü kurtarma" alışkanlığı içindeki sendikacılarımız, o tarihlerde yasalardan gelen engelleri bugünkü kadar büyük görmüyorlardı.

"Hele bir parlamenter düzene geçilsin, yasaları düzeltmek en fazla bir yılımızı alır" diye düşüncelerini açıklayan Türk-İş yöneticileri, sendikalar olarak açık kalabilmiş olmayı önemli başarı olarak görüyorlardı. Özellikle anayasa tasarısında daha çok sendikacı sorunlarına yönelik sağlanan bazı değişiklikleri önemli bir başarı olarak değerlendiriyorlardı.

Yine Türk-İş yöneticilerinin kendi deyimleri ile toplu pazarlık ve grev haklarını düzenleyen 2822 sayılı yasanın henüz kapağı açılmamıştı. Sendikal yasaların yürürlüğe girdiği 1983'ün Mayıs'ından yıl sonuna kadar 2821'in getirdiği bir dizi genel kurul, yeni yasaya göre tüzük değişikliği, uyum ve seçimlerle gelindi.

Hiç açık olarak dile getirilmedi ancak, yasalar DİSK'in üyelerinin toplu pazarlık haklarını kullanabilmek için açık sendikalara bir anlamda Türk-İş'e geçme zorunluluğu, için için sevinç yaratmıştı. Moralli bir hava içinde özellikle sendikaların son genel kurullarına doğru YHK'ya yönelik eleştiriler daha gür sesle yapılıyordu.

Geçiş döneminin işçi hak kayıplarından sorumluluk payı almak istemeyen sendikacılar YHK'ya yönelttikleri şiddetli eleştirilerle işçilerin öfkesini hoşnutsuzluğunu yönlendiriyorlardı. Elbette sendikacıların işçilerin temel sendikal özgürlüklerini hak, ücret kayıplarında gönüllü katkıları olduğu söylenemez. Ancak, sıyrılmaya çalıştıkları kadar sorumsuz konumda da değillerdi. Sorumluluk sendikal haklara demokratik haklara en temel kısıtlamaları getiren anayasaya "Evet" demek, geçiş dönemi hükümetine genel sekreterini bakan olarak vermek, YHK'ya katkıları ile meşrulaştırarak bugünkü yasal düzenleme içinde yerleşmesine yolaçmaktan ibaret değildi.

Sorumsuzluk uzun yıllardır var olan, işçiler, sendikalar aleyhine ortam geliştikçe açığa çıkan ve bugün de hiç değişmemiş olan sendikacılık anlayışından kaynaklanıyor. Sendikacıların kısa dönemli çıkarlarını herşeyin üstünde tutan ilkeli işçi hak ve çıkarlarının savunulmasını özümseyememiş yapısı giderek açığa çıkıyor. İşçiler aleyhine koşullar, ortam değiştikçe işçiye yarar yerine zarar verir oluyor. İşçi kendi sendikasına geçsin diye YHK'da kendisinin bir yıl önce imzaladığı sözleşmenin altında haklar verilmesi için kulis yapan, bunu sendikal başarı gören işçinin düşük ücret almasına yolaçan sendikacı tipi ile karşı karşıyayız. YHK'ya üye verirken bu tür anlaşmaların küçük hesapların içine girmiş sendikacı, gebe kalmış sendikacı, YHK nın yürürlüğe koyduğu sözleşmelerin altında Türk-İş temsilcilerinin imzaları yok diye sorumluluktan kurtulabilir mi? Ya da sendikacılar için önemli bazı değişiklikler sağlandı "o gün kurtarıldı" diye anayasaya evet çağrısı yapan tek demokratik kuruluş olmanın savunulması yapılabilir mi? "İşçiden yana mı karşısında mı?" ayrımı yapılmadan, her dönem siyasal iktidar ile içli dışlı olup iş kotarmayı başarı sayan sendikacılık anlayışını değiştirmeden, Sadık Şide'yi tek başına suçlayarak hükümet ortaklığı sorumluluğundan kurtulunabilir mi?

Geçiş döneminin temel işçi hak kayıplarında Türk-İş'in sorumluluk payı? Daha ilkeli sendikacılık yapılsa birşeyler kurtarılabilir miydi? Daha uzun tartışılması gerekli ve sağlıklı değerlendirmelerin daha uzun süreçte serinkanlı, elverişli koşullarda yapılacağı bir konu bu. Biz asıl konumuza geçelim, 1984'e umutla giren sendikalarımızı, sendikacılarımızı, yeni sendikal düzen içinde, Özal iktidarının uygulamalarında izleyelim.

1984'e girerken son genel kurullar tamamlanmış koltuklar güvence altına alındıktan sonra başlayan sendikal eğitim seminerlerinde 2822'nin kapağı açıldı. Bilim adamlarının 2821 ve 2822 sayılı yasalarla gelen yeni sendikal düzeni ele aldıkları seminerlerde sendikacılar ilk taslaklarından bu yane haberli oldukları yasaların getirdiği düzeni yeni yeni kavrıyor gibiydiler. Anlatılanlara "bu kadar mı kötü!" diye tepki gösteriyorlardı.

1984'ün ilk aylarında, parlamenter düzene geçiş ve sendikal faaliyetlerin başlaması ile birlikte, "bu yasalar ile sendikacılık yapılamaz" sesleri gelmeye başladı ve giderek yükseldi. Hatta Türk-İş moralli bir hava içinde, İzmir ve İstanbul'da gerçekleştirilen "taban" toplantıları ile bir kampanyayı başlatır gibi oldu. TİSK'in, hükümetin (Koordinasyon Kurulu aracılığı ile), YHK'nın ortak, işçi aleyhine toplu sözleşme ilkeleri duyuldukça tepkiler gelişti. Türk-İş bu ilkeleri, Koordinasyon Kurulu'nun % 30 oranlı düşük ücret artışı dayatmasını kabul edemeyeceğini, ücret artışlarının en az % 43 olması gerektiğini, bu oranın altına inilemeyeceğini ilan etti. Karşı Koordinasyon Kurulu kurduğunu duyurdu. Bu arada sendikalar müzakere süreleri doldukça, greve ya da YHK'ya gitmeyi göze alamayarak, işverenlerin, Koordinasyon Kurulu'nun dikte ettirdikleri sözleşmelerin altına imza atıp duruyorlardı. İşçiler sözleşmesiz kalmasın diye, YHK dönemi sözleşmelerini neredeyse aratacak sözleşmelerin altına sendikacıların imza atması giderek tabanda hoşnutsuzluğu arttırdı. Sendikacılar 1984'ün ikinci yarısında tabandan gelen tepkiye hedef olarak bu kez yasalar ve Koordinasyon Kurulu'nu seçmişlerdi. Hele ilk grevler uygulanıp, grev hakkının ne boyutlu kısıtlandığı yaşanınca "bu yasalarla sendikacılık, grev yapılamaz, işçinin hakları korunamaz" sözleri slogan oldu. Ancak, sendikacılar eli ile yapılacak toplu sözleşmelere umut bağlamış işçinin karşısında yasaları başlıca hedef alan sendikacıları gerçekten temel işçi haklarını, sendikal hakları kısıtlayan yasaların değişmesi yolunda, akılcı, sonuç alıcı bir uğraşın içine henüz hiç girmediler. "Taban" toplantıları yarıda kesildi. Parlamentoya yönelik kısır çalışma ise 3-5 işçi kökenli parlamenter ile yapılan ortak toplantılar, bir işe yaramayan yasa tasarısı hazırlıklarından ibaret kaldı. En acısı ise Türk-İş'in hazırladığı yasa tasarılarında dahi ilkesizliğin sırıtması, sendikacının günlük hesap ve sorunlarının öne

alınması. Kötü sözleşmelerde işçinin karşısına mazeret olarak çıkarılan temel sendikal hak kısıtlamalarının kavgasının bu günün sorununun görülmesi. "Yasal sorunlar" derken işçi karşısında gerçek sorunlardan, iktidar karşısında ise sadece sendikacıya ait sorunlardan söz edilerek "çifte standart" uygulanması. Bir yandan da en ufak bir ileri adım atılamadan 1984'e ait sözleşmeler ard arda imzalanıyordu. Yıl sonu enflasyonu % 53 olarak gerçekleşirken, işçiler % 30'u aşmayan Koordinasyon Kurulu ilke kararları doğrultusunda düşük ücret artışları alarak, bir kez daha çok ağır oranda gerçek ücret kaybına uğradılar, yoksullaştılar. Sendikaların yeni sözleşmelerle iş yerlerindeki etkinliklerini yitirmeleri, zaaflarının kavranması işverenleri cesaretlendirdi. İş yeri çalışma koşulları ağırlaştı, işçi aleyhine uygulamalar, işçi çıkarmaları, tazminatların ve hatta hak edilmiş ücretlerin ödenmemesi uygulamaları yaygınlık kazandı.

Özal iktidarı "orta direk' sloganı, kusursuz bir seçim kampanyası, bol rakamlı ve istatistikli güven uyandıran açıklamalar ile önemli bir grubun oyunu aldığı işçi sınıfının karşısında olduğunu saklama gereği dahi duymadı. ANAP büyük bir oy farkı ile iktidara geldiğinden bu yana, işçi, çalışan, dar gelirliden yana bir uygulamayı bulmak zor. Uyguladığı, seçtiği ekonomik modelde işçiye yer yok. "Daha ucuz, daha da ucuz işçiliği" ilke edinen ANAP iktidarı, bir çok kimse gibi Türk-İş yönetimi için de sürpriz oldu. Türk-İş doğal destek olarak programı sosyal demokrat, Halkçı Parti'ye parlamenter adayı sendikacı vermişti. Ancak, geleneksel anlayışından, alışkanlığından vazgeçmeyerek, açıkta kalmama hesabı içinde, iktidara gelmesi beklenen MDP'ye de sendikacı parlamenter adayı verilmesi atlanmamıştı. Geçiş dönemi hükümetinde işçi aleyhinde yasal düzenlemelerde etkin rolü bilinen MESS'in eski yöneticisi Özal ile ise sıcak ilişki kurulamadığından ve de iktidara geleceği umulmadığından, ANAP'tan gelen önerilere olumlu yanıt verilmemişti. Halen ANAP' tan öneri alıp, Türk-İş'ten izin alamadığı için parlamentoya girernediğine çok üzülen, "Başkan izin verse idi, şimdi çalışma bakanı idim, ilişkilerimiz de böyle kötü olmazdı" diye düşünebilen Türk-İş üst düzey yöneticisi var.

Türk-İş yöneticisinin düşlediği gibi Özal'ın sendikacıya bakanlık vermek isteyebileceğini pek sanmıyoruz. Ancak böyle bir olay gerçekleşse de herhalde bu üst düzey sendikacı yöneticinin düşleyebildiği diyalog kurulamaz. Olsa olsa Türk-İş, devasa boyutlu işçinin yeni hak kayıplarının biraz daha açığa çıkmış ortağı olurdu. Geçiş döneminden de daha ağır bir ortaklık içine saplanmış olurdu. Özal iktidarının ekonomik modeli, iktidarla içli dışlı sendikaların verebilecekleri tavizleri yeterli kılmıyor, çünkü, sendikal kavramlarla yanyana olamayacak inişler isteniyor. Bu nedenle de Türk-İş'in bütün diyalog istemleri bir işe yaramıyor. Türk-İş'i karşısına bir sorun, bir etkin güç olarak görmeyen Özal iktidarı, işçi kamuoyunu oyalayabilecek en küçük tavizlere dahi yanaşmıyor. Kamuoyuna pek çok sergilenen ortak "diyalog" toplantıları, Türk-İş' in şikayetlerini sıraladığı, hükümetin karşılığında en ufak görüntüyü kurturabilecek tavizlere dahi yanaşmadığı nitelikte geçiyor.

Özal iktidarında, katı ilke kararları içinde işçiyi ağır, yeni yoksullaşmaya götüren sözleşme uygulamaları ile yetinilmiş değil. Türk-İş' in dayanağı kamu iş yerlerinde yeni işçi hiç alınmıyor, her fırsatta işçi çıkarılıyor. Çıkarılanların yerine, sendikacılığı, sendikal hakları hedef alan, dünyada benzeri olmayan özel bir statü icad edilerek "sözleşme" ile işçi alınıyor. İşçiler ve memurlar yerine alınan "sözleşmeli personel" ne işçilik ne de memurluktan gelen yasaların kapsamına giriyor. KİT'lerin sorunsuz özel sektöre devri programında altı aylık-bir yıllık sözleşmelerle çalıştırılanların ne iş, ne ücret, ne de kıdem ya da başka hakları var.

Özal iktidarının daha ucuz, sorunsuz işçilik, sendikalardan uzaklaştırma programı içinde, ikinci önemli uygulaması serbest bölgelere ilişkin yasada; peşin peşin 10 yıllık bir süre için bu bölgeler sendikalara kapalı. Bir de yasalarla elleri kolları bağlanan, biraz da yılgınlıktan bağları kendileri daha sıkı dolayarak düğümleyen sendikaların işlevsizliğinden yararlanma var. Ayrıca, özel sektörde giderek hız alan sendikasızlığa doğru gelişmeler var. Yeni sendikal örgütlenmeye kalkışanlar ile işverenin istemediği sendikayı seçenler derhal işten çıkarılıyor. Yıllardır sendikalı iş yerinde de işçiler sürekli sendikalardan istifaya zorlanıyor. Yeni dönemde sendikalar üye kazanacaklarına, üye kaybediyorlar. Bakanlık istatistiklerinde görülen artışlar ya DİSK üyesi işçilerin toplu sözleşmelerden yararlanmak için yaptıkları geçişlerden, ya da yasal geçerliliği olmayan bildirimlerden kaynaklanıyor. Toplu sözleşmelerden yararlanan toplam işçi sayısında 1980'den bu yana artış yok. Oransal gerçek sendikalaşmada ise düşüş var. Çalışma Bakanlığı istatistiklerinde biline biline tersine sonuçların düzeltilmemesi, bize biraz da kantlı gibi geliyor. Hem yasadaki barajın nasıl önemli bir hak kısıtlaması getirdiği gözlerden kaçırılmış oluyor, hem de hükümetin uzun dönemde sendikalar aleyhine hesaplarına çok uyuyor. Türk ve dünya kamuoyu sendikalar hakkında sendikal haklar konusunda olumlu bir gelişme varmış gibi yanıltılıyor. Üstüne üstlük sendikalar bu istatistiklerle yetki sorunları nedeni ile sürekli bakanlığa ve siyasi iktidara gebe kalıyor.

Sendikalar, ciddi anlamda siyasi iktidar karşısına geçmek istedikleri, ikincisi, geniş denetim yetkisi olmak üzere siyasi iktidar tarafından çok ciddi ve tehlikeli iki önemli silahın baskısı altındalar. Bu iki baskı aracını umursamayacak sendika yok gibi. İki yıl içinde yaşanan ilişkiler ne zaman bir sendika ciddi ses vermeye kalksa, bu silahların nasıl etkili ve taraflı kullanılabileceğinin örnekleri ile dolu.

Türk-İş kendisini ciddiye almayan, yıpranmasını umursamayan Özal iktidarına karşı 1984'deki "tabana inme' programı fiyaskosundan sonra, 1985 "eylem" programı balonunun sönmesinde bu iki silahın çok önemli etki yaptığını sanıyoruz. 1984'de olduğu gibi 1985' de de Kamu Koordinasyon Kurulu ilke kararları aşılamadı. "Kabul etmiyoruz" açıklamaları sözde kaldı. "Sehven" imzalandığı açıklanan sözleşmeler ile işçiler % 27'yi aşmayan ücret artışları alırken, yıl sonuna kadar enflasyonun % 50'ye varacağı ortaya çıktı.

Özal hükümetinin iki yıla yaklaşan iktidarında işçi lehine sayılabilecek tek uygulaması "vergi iadesinden" işçinin önemli bir bölümünün aşırı yoksullaşma, pazar ve veresiye alış veriş gibi temel nedenlerle yararlanmaması bir yana, vergi iadesinin uygulanması sayesinde işlerlik kazandırılması hesaplanan katma değer vergisinin getirdiği fiyat artışları, vergi iadesinden yararlanacağını fazlası ile alıp götürdü.

Bu arada kıdem tazminatının güvence altına alınması gerekçesi ile Türk-İş'e benimsetilen kıdem tazminatı fonu yasası var. Çalışma Bakanlığı'nın hazırladığı gibi parlamentodan geçerse, işçilerin kıdem tazminatı hakkı tamamen ortadan kalkacak, yerine memurunki ile birlikte aynı koşullarda ödenecek bir emeklilik ikramiyesi gelecek. Kıdem tazminatının çok sınırlı iş güvencesi, işsizlik sigortası işlevleri böylece uçup giderken, gündemde iş güvencesine yönelik bir önlemden eser yok. İşsiz kalacak işçiye fondan çok sınırlı bir para verebilecek işe girdiğinde bu parayı geri ödemezse, bu kez emeklilik ikramiyesinden kesilecek.

binlerce insanın sözcülüğünü üstlenen basın örgütleri de önemli bir baskı grubu olarak basının çerçevesini tamamlamaktadır. Basın yayın organları gibi, basın örgütleri de aynı yapılanmadan etkilenmektedir. Bu alanda çalışma yürüten basın örgütleri içinde de, düşünce ve basın özgürlüğünün gerekliliğini, yaşamsallığını savunanlarla, iktidarın verdiklerini yeterli görenler birbirinden ayrı iki kategoriyi oluşturmaktalar.

6 Kasım seçimleri öncesi iktidara gelmesi olası MDP için, tüm kadrolarıyla övgüler dizenler, yanlış ata oynadıklarını anladıklarının ertesi günü Emekli Orgeneral Turgut Sunalp'e karşı tavıralmaya, MESS eski başkanını ise şapkalarını çıkarıp yerlere eğilerek açık ya da zımnen manşetlerinde selamlama yarışına girdiler. Gazetelerin yayın politikaları bir günde yeniden belirlenip yeni kişilik arayışlarına girildi.

Bu dönemde günlük maske değiştirenler sadece "iktidarcı" basının yöneticileri olmadı. Kimi basın örgütleri de bu oyunda rollerini başarılı biçimde oynadılar.

Sözkonusu genel seçimlerden kısa süre önce Ankara Gazeteciler Cemiyeti tarafından çıkarılan Ankara Bayram Gazetesinin "Başyazısı"nın altına MDP Genel Başkanı Turgut Sunalp'in imzası atılacak kadar ileri gidildi. Bir basın örgütü ki, başka gazetelerin yayınının yasak olduğu bayram günlerinde tüm üyeleri adına sorumluluğunu alıp çıkardığı gazeteye başyazı yazacak gazeteci "bulamadı". Bula bula işkence evi Ziverbey köşkü kahramanı bir emekli generali buldu.

Aynı cemiyet Türkiye'yi ziyarete gelen, kendisiyle aynı "görüşte" olmadığı için, ülkesinin en büyük siyasi partisinin liderinin kellesini isteyerek astıran Pakistan Devlet Başkanı General Ziya ül-Hak için cemiyetin önünde kurban kestirerek, generali üzerinden atlattıracak kadar örgütü kişisel hesaplara alet edebilmişlerdir.

"HÜRGÜN LOVAVTI" VE BASININ SESSİZLİĞİ

Türk basın tarihine yepyeni bir kara leke de daha çok yakınlarda sürüldü, sessiz sedasız.

Türkiye'nin en büyük basın holdinginin birinci derecede desteği ve sorumluluğunda Hürgün adıyla bir gazete yayın yaşamına başladı. Hem de, çok büyük iddialarla, "habere, insana, demokrasiye saygı" sloganlarıyla çıktı. 45 gün sonra da "insana ve emeğe" unutulmayacak bir kazık atarak "tüydü", ortadan kayboldu. Varolan işlerini, başka basın organlarındaki görevlerini bırakarak bu gazeteye geçen 120 civarındaki basın emekçisi 45 gün sonra kapı dışarı edildi. İşin garip yanı, Türkiye'de gazetecilerin tek sendikal örgütü olan Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın insanları deneme tahtası gören, işlerinden alıp, 45 gün sonra hiç de inandırıcı olmayan gerekçeyle kapıdışarı bırakan bu anlayış sahipleri için ve işsiz kalan bu üyeleri için tek satırlık bir açıklama yapamamasıdır. 100'den fazla basın çalışanı topluca işten çıkarılıyor, bu gazetecilerin sendikası komuoyuna bir kınama bildirisi, bir açıklama bile yayınlayamıyor. İşvereni tarafından "tiraj" düşüklüğü gerekçe gösterilerek kapatılan gazetenin genel yayın müdürü yani sahibinden sonra ikinci adamı TGS Genel Başkanı Oktay Kurtböke'dir. Bir gazetenin genel yayın müdürü olmak TGS başkanlığı sıfatı devam ediyorsa, açıklama yapmayı, olayı kınamayı engelleyebilir mi? Kaldı ki tiraj düşüklüğünün sorumlusu çalışanlar değil, gazetenin yayın politikasını belirleyip yürütenlerdir.

Türk basınının "büyük" kalemleri, yazarlar, çizerler ise ne gariptir ki bu basın skandalını kaleme alıp tek satır yazı yazmadılar ya da yazamadılar.

Çağdaş Gazeteciler Derneği ile Parlamento Muhabirleri Derneği'nin yaptığı ve "Hürgün'ün kapatılması olayı, sonuçları itibariyle keyfi bir lokavt hareketidir" sözcüklerinin de yeraldığı ortak açıklaması ise Türk basını, gazeteleri tarafından haber olarak "yayımlanmaya değer" bulunmadı.

Türk basınının gazeteleriyle basın örgütleriyle 1985'ler Türkiye'sinde manzarası bu

Türk basını bugünlerde yeni bir role, yeni bir kişiliğe bürünmeye hazırlanıyor. İktidarlara uygun davranmak durumunda olan Türk basını gardroptan, "sosyal demokrasi" maskesini indirme çabasında şu günlerde.

Olur ya, SHP iktidara gelebilir. ANAP'ın ekonomik politikası kitlelerce artık reddediliyor. Anketler bu yönde. Yeni iktidarı yeni maskelerle sahte gülücüklerle karşılamak, manşetlerde yer ayırmak gerekiyor. Cemiyet ise dünyanın "diktatör" olarak adlandırdığı Ziya ül-Hak yerine bugünlerde yeni isimler arama peşinde olmalı. SHP iktidara gelirse cemiyet de yabancı ülkelerden bir "sosyal demokrat" lider getirmenin gerekliliği üzerine bugünlerde kafa yoruyor olmalı. Hiç belli olmaz belki de Ziya ül-Hak'kın idam ettirdiği Butto nun eşini ya da çocuklarından birini çağırır bu kez onun için kurban lar kestirir.

Yeni iktidar gözüküyor ufukta. Gardroplar açılsın, iktidara uygun yeni giysiler çıkarılsın, gardrobun solundaki maskeler indirilsin, tozu alınsın. Türk basını yeni rolüne hazırdır... ●

DSP: Yeni bir Demokratik Güç

Sedat KARAÇAM

DSP uzun hazırlıklardan sonra ve 612 kurucu ile tüzel kişilik buldu. Kurucu sayısının yüksek olması ve kurucular içinde emekçi sayısının fazlalığı DSP sözcüleri tarafından partinin ayırdedici bir özelliği olarak sunuluyor. Hatta bu sav biraz daha ileri götürülüyor ve DSP'nin bu savı tarihsel gerçeklere uymuyor. Uymuyor, çünkü Türkiye'de emekçi halkın uzun bir siyasal mücadele geleneği vardır. Günlük basında İlhan Selçuk, Uğur Mumcu gibi yazarların da, DSP'nin kuruluşu vesilesiyle vurguladıkları üzere, Türkiye İşçi Partisi'nin kuruluşu ve siyasal yaşamı bunun somut bir tarihsel ifadesidir. Ayrıca, bir partinin emekçilere dayanması, yalnızca üye bileşimi ile kanıtlanabilecek bir sav olamaz. Yüzbinlerce emekçi üyeye sahip olan, ama onları yalnızca oy deposu olarak gören partilerin varlığı unutulmamalıdır. İşçilere, emekçilere dayanmak savında olan bir parti, bunu hedefleriyle, programıyla, tüzüğüyle, siyasal mücadele anlayışıyla bütünleştirmek zorundadır.

Bu kısa hatırlatmayı yapmakla birlikte, DSP'nin "emekçilere dayanma" savını olumlu bir gelişme olarak gördüğümüzü ekleyelim. Yeter ki, DSP bu savıyla asgari bir tutarlılık içinde olabilsin.

Bunun için, herşeyden önce, emekçiler için, tekellerin dışında kalan geniş halk yığınları için demokrasi sorunun ne denli yakıcı olduğunun bilinmesi gerekiyor. Demokrasi mücadelesi, her türlü dar hesaptan uzak olarak ve büyük bir sorumlulukla yürütülmek zorundadır.

DSP'nin kurulmasında yeni olmanın ön plana çıkarılan özelliğinin, halkın örgütlenmesine verilen önem olduğu görülüyor. Halkın politik yaşama etkin olarak katılmasını sağlamak amacıyla parti örgütlenmesinde yeni bir model benimseniyor. DSP'nin örgütlenme modelinde "halktan insanların" partide ağırlıkta olması, üyelerin eğitimine önem verilmesi, her üyenin bir görev üstlenmek zorunda olması, yönetim organlarına seçilebilmenin önceden bazı görevlerde başarı göstermek ve belli bir kademede eğitim çalışmalarına katılmak gibi koşullara bağlı kılınması, seçim sandığı çevresine göre taban örgütlenmesi vb. unsurlar bulunuyor. Halkın ekonomik gücünü arttırmak için özel ve devlet sektörlerinin yanında üçüncü bir sektör olarak "halk sektörü" kavramını geliştiren 1980 öncesinin yaklaşımı, halkın politikada da ağırlık taşıması, şimdi DSP programında öneriliyor.

Ülkemizdeki sosyal demokrat hareket için yeni bir açılım olan böyle bir örgütlenmeyi gerçekleştirmesi yolunda DSP'nin ne kadar başarılı olacağını gözleyeceğiz.

Buna karşılık, DSP'nin böyle bir örgütlenme modeline hangi politik değerlendirmeden hareketle vardığı elbette önemlidir. DSP, herşeyden önce, sosyal demokrasinin geçmişteki deneyinden çıkardığı sonuçların doğrudan yansıma bulacağı bir parti durumundadır. Geçmişin derslerinin örgütlenme anlayışı kadar, politik sorunlar bakımından geçerli olduğu da ortadadır.

1) DSP, demokratikleşme ve değişim sürecinde halkın politik etkinliğini belirleyici kılmayı amaçlamaktadır. Ama DSP, bu sürecin ilerletilmesinin önündeki başengel olan dış karışmaların önlenmesi ve ulusal bağımsızlık konusunda net bir tutum almaktan geri duruyor. ABD ile ilişkiler, NATO, üsler vb. konularda gerekli politik hedefleri telaffuz etmiyor.

B. Ecevit "köylülüğün ve kırsal alanın ağırlık taşıdığı bir ülkede, sosyal demokrasinin, sanayi toplumlarındakinden değişik bazı özellikleri ve öncelikleri olması gerektiği"ni düşünürken haklıdır. Ne ki, ülkemizdeki sosyal demokrasinin sahip olması gereken bazı özellikler ve öncelikler arasında anti-emperyalist konumda bulunmakta yer alıyor.

2) Sosyal demokrasinin net bir tutum almak zorunda olduğu bir diğer nokta ise tekellere karşı uygulanacak politika, demokratikleşme sürecine yönelik iç karışmaları önleyecek önlemler olarak ortaya çıkmaktadır.

3) Nihayet, halkın örgütlü gücüne önem verilmesi, sorunun örgütlenme modelini aşan boyutları olduğunu kabul etmesini gerektiriyor. Bu, DSP için, öncelikle sosyal demokratların birliğini sağlamaya yönelik içtenlikli ve etkin politikaya sahip olmak anlamına gelmektedir. Halkın örgütlenmesine verilen önem, SHP-DSP işbirliğini hedeflemeyi doğal ve gerekli bir sonuç kılıyor.

DSP'nin ön plana çıkardığı örgütlenme modeli, yani ulusalkurtuluşçuluk, tekellere karşı tutum ve sol güçlerin işbirliği konularında uygulanacak doğru politikalarla anlam kazanacaktır. Aksi halde, GÜN'de daha önce söylendiği gibi "geçmişteki yanılgıların, başarısızlıkların temelinde yatan siyasal sorunlar örgütsel çerçeveye indirgenerek irdelenmiş" olacak ve "anlamsızlık"ın önünü almak DSP içinde kolay olmayacaktır..

Nitekim DSP'nin kuruluşu ile birlikte SHP ile DSP arasında başlayan tartışmada ortalığı yine "sızma" edebiyatının kaplaması böylesine bir anlamsızlık örneği olmuştur.

Bu tartışmada "koşullar bir sosyal demokrat parti kurmak için elverişli değil, ama biz kendi partimizi kurmak yerine başka partiye sızalım mı diye hiç düşünmedik. DSP'yi kurduk, zaten dünyanın hiçbir yerinde de kapılar sola kendiliğinden açılamaz" diyen H. Özdalga en azından aceleci davranıyor.

Gerçekten de dünyanın hiçbir yerinde kapılar sola kendiliğinden açılmıyor. H. Özdalga, öncesi bir yana "her on senede bir"i partiler konusunda da yaşayan ve kapıların kendiliğinden açılmayacağını çok iyi bilen insanlarla aynı ülkede yaşadığını unutmuş görünüyor. Anlamsızlık bir de yakışıksız hale geliyor.

DSP'nin varlık nedenini "sızma öcüsü"ne dayandırmak zorunda kalması gerçek bir talihsizlik olur. Çünkü DSP, demokrasi güçlerinin önemli bir parçasıdır. Güncel sorunlarda kendine özgü önermelerinin bulunması onu diğer parçalarla çatışmaya götürmemelidir. DSP, ancak demokratik güçlerin bilinci ile davrandığında başarılı olacaktır ve misyonunu yerine getirecektir. ●

Devletin Tüm Organlarında Parlamento Denetimi

Ali DEMİRKAN

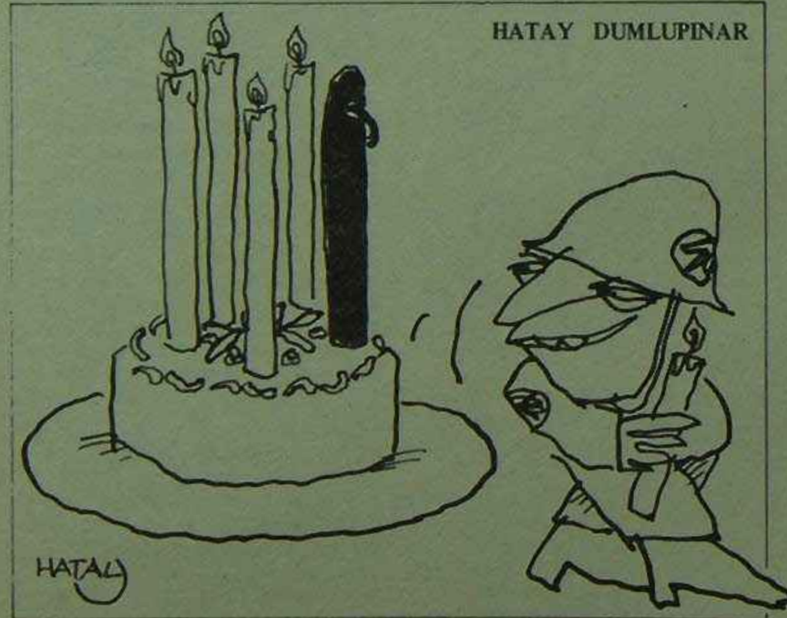
Gerilim ve provokasyonların dünyadaki birçok ülkenin iç siyasetinde açıkça kullanılan araçlar olduğunu söylemek aşırı bir iddia mıdır? Hiç sanmıyoruz aksine, sayısız ülkede karşılaşılan politik tertiplerin eriştiği boyutlar, bunların etkili ve güçlü odaklar tarafından amaçlı ve planlı bir biçimde yıllardır sürdürüldüğü kanısını güçlendiriyor. Tek tek olaylar değil, belirli merkezlerin sistemli saldırısıdır söz konusu olan.

Geçmişteki bir Lambrakis, "Z" olayına bakalım. Bir devletin tüm askeri-sivil gizli servis ve güvenlik güçleri ve yetiştirip besledikleri sağcı çeteler, hepsi bir arada solcu milletvekilinin öldürülmesinin arkasında yer alıyor. Hemen yakın bir örnek, aynı ülkede sol örgütlerin adını kullanarak yirmiye yakın bombalamayı gerçekleştiren gazeteci yakalanıyor, gizli servis ajanı olduğu ortaya çıkıyor. Aradan geçen yıllara ve gelip geçen bir sürü değişik renklerde iktidarlara karşın, belirli bir merkezin eylem yöntemleri aynı özü taşımaktadır.

İtalya'da 80 kişinin ölümü ile sonuçlanan Bologna tren istasyonu bombalanması faili, Bolivya'da yakalandığında, onun da gizli servis ajanı olduğu ortaya çıktı. İtalyan gizli servis eski başkanı, P1-5 locası hükümet darbesi hazırlığı sanığı olarak yargılanmaktaydı. Aynı sıralarda fakat bundan ayrı olarak Mehmet Ali Ağca'yı vereceği ifade konusunda "antrene" ettiği hakkında deliller açıklandı.

Fransız militaristlerinin başına bela olan "Yeşil Barış" gemisi batırıldı: hükümet bu işin gizli servisin marifeti olduğunu sonradan öğrendi, ancak ondan sonra, ilgili ajanları kurtarmaya girişti.

Üstünkörü bir bellek tazelemeyle, dünyanın her bir yanından, yukardakilerin benzeri sayısız örnek bulunacağı açıktır. ABD merkezi haber alma örgütü CIA'nın yediği aynı tür herzeler üzerine ciltler dolusu kitap yazıldı. Üstelik, bilinenlerin gerçeğin çok küçük bir bölümü olduğu da başka bir gerçek.

GİZLİ SERVİSLERİN BİLİNEN DANIŞMANI: CIA

Görmesini bilen ve görmek isteyen gözler bunların anlamlı bir soyutlamasını yapabilmelidir.

Soyutlama, olgular arasındaki ortak karakterleri süzerek yapılır. Bir kere ortada suç vardır. Suç, insanlara ve insanların temel haklarına yöneltilmiş bir saldırı halindedir. İkincisi, suçlular ortaktır: gizli servis, istihbarat ya da haber alma teşkilatı, özel daire, v.b. adlar taşıyan örgütler. Devletin korunmasıyla görevlendirilmiş bu örgütler özel biçimlerde kurulmuşlardır. Korunma şemsiyesi altında olmaları, özerkleşmelerini ve sorumsuzlaşmalarını sağlamıştır. Gerektiğinde iktidarların, hükümetlerin denetimleri dışında kalabilmiş, istedikleri gibi davranmışlardır. Devletin güvenliğinin neye bağlı olup olmadığına kendi başlarına karar vermektedirler. Devleti korumaktan daha çok ve daha önemlisi, kendilerini korur ve gözetir duruma gelmişlerdir. İşte üçüncü ortak nokta, varoluş nedenleriyle çelişen bu bağımsız karakterlerindedir. Dördüncüsü, bu örgütlerin başlıca eylemleri yön ve nitelik değiştirmiştir. Bir vücutta ısrarla hep aynı adale çalıştırılırsa, bu diğerlerine göre oransız bir büyüme gösterecektir. Gizli servislerde de böyle olmuştur. Esas olarak fesatçılık ön plana çıkıp gelişirken, arşiv ve haber alma buna bağlı olmadığı

oranda basit memuriyetler haline indirgenmiştir.

Beşincisi, gizli servisler devlet içinde bağımsızlaşmış ancak başka ittifaklar oluşturmuşlardır. Bu da toplumdaki en güçlü çıkar çevreleri ve güç odaklarıdır. İttifakların desteği ile ve onların amaçları doğrultusunda eylemci örgütsel araçlar geliştirmişlerdir. Bunlar bir yerde "ölüm mangaları", diğerinde "intikam tugayları" vb. adlar alan militer gerici çetelerden başka bir şey değildir. Sonuncu fakat en önemli ortak nitelikleri olarak, CIA'nın hepsiyle varolan, yardım, denetim ve yönlendirme ilişkisini saymak gerekir. Bu da, gücüne göre derece derece olsa, tüm önemli, kritik kararlarda CIA'nın belirleyiciliği demektir. Örneğin, bu örgütlerin militarist karakter ve politikalarını çizen başlıca etmen CIA'dır.

ÇÖZÜM: GİZLİ ODAKLARA KARŞI TÜM KURUMLARDA DEMOKRATİKLEŞME

Sonuç şudur; toplumlarda çekirdeğinde gizli servisler bulunan ikinci ve gerici bir iktidar odağı oluşmuştur. Bu, değişen bütün hükümet ve iktidarlara karşın, bazen gerileyerek, bazen daha da öne çıkarak varlığını korumaktadır. Kaynağını ve desteğini toplumun gerici ve en güçlü çıkar çevrelerinden, bir de CIA'dan almaktadır. Yani bir sacayağı-şeytan üçgeni oluşmuştur. Asgari ücretle, döviz kuruyla, günlük zamlarla doğrudan ilgilenmeyen, bunların hepsinin üstündeki iç ve dış siyaseti belirlemeye çalışan bir iktidar odağı. Panzehiri ise demokrasidir. Toplumlardaki demokratikleşme ne kadar gelişirse, demokrasi ekonomik ve sosyal yaşamı ne kadar sararsa, ancak o kadar etkisizleştirilebilmektedir.

Peki bundan bize ne? Ne yazık ki demokrasimiz köklü ve güçlü değildir. Tek başına bu bile potansiyel tehlike arz eder. Onun dışında da, uyanık olmanın kimseye zararı olmamıştır. Hem de uyanık olmak gözleri dört açmak için bir yığın ipucu varken:

Yılların devlet adamlarından biri, "CIA altımı oymuştu" diyor. Bir eski başbakan, bir ildeki "özel harp dairesi"nin başında gerici-faşist partinin il başkanının bulunduğunu anlatıyor. O sıralarda kendisi böyle bir dairenin varlığından bile emin değildi. Aynı partinin dava dosyasında, bir başka ilde özel harp dairesinin silap deposunun boşaltıldığından söz ediliyor. Ağca, Armağan, Haskırış gibileri cezaevlerinden kaçıyorlar, kaçtıkları gibi yurt dışına da çıkabiliyorlar. Bir Çatlı, onlarca kişinin, 7 TİP'linin öldürülmesinin baş sorumlusu, azılı katil Çatlı İsviçre'de yakalanıyor. İsviçre makamlarına bakılırsa, Türkiye, dosyasını süresi içinde göndermediğinden serbest bırakılıyor. İbrahim Çiftçi dört kez idama mahkum edilip, sonunda beraat ediyor. Çıkar çıkmaz soluğu bir rektörün yanında alıyor. İçinde çuvallarla patlayıcı, suç aleti ve silah bulunan, sayısız eylemci militan barınağı olduğu bilinen sendika açılıyor, açıldığı gibi yetki almak ve örgütlenmekte kolaylıklara mazhar oluyor. Birçok cinayetin birinci derecedeki sanığı mahkemede kimse sormadan, "benim MİT'in, Ağca'nın ordu istihbaratının adamı olduğu ileri sürüldü" buyuruyor, "bildiklerimi söylerim ha!" tehdidini savuruyor. Ülkenin bir zamanki kudretli generallerinden birinin dinlenmemek için önlem aldığı anlatılıyor. Yine onlarca öldürme ve soygundan sorumlu tutulan bir örgütün, bu kararları veren, uygulayan ve uygulatan lideri özel yasayla aramıza salındıktan sonra demecini patlatıyor; "pişmanlığı ben kurumlaştırdım". Şimdi herhalde yeni bir kimlik ve yeni bir suratla biryerlerde birşeyler yapıyordur, vb. vb.

Demek ki uyanık olmak için ye terince belirti var. Tavır almak için de. Bu kuşku ve karamsarlık bulutlarını dağıtmak gerekiyor. Toplumun yararına olan budur. Yapılması gereken demokrasinin tüm kurumlarıyla güçlenmesi için uğraşmaktır.

Demokrasinin kapsamına getirilecek kısıtlama ve/veya istisnalar, toplumun yaşamının gerisinde kalmış onu her an arkadan vurabilecek düşman kaleleri demektir. Bu bağlamda, devletin tüm kuruluş ve çalışmaları seçilmiş organlarının denetimine verilmelidir. Yani, haberalma örgütleri de parlamento denetimi dışında kalmamalıdır.

Ülkenin kaderinde korkulu rüyalar görmek istemeyenler, kapsamlı ekonomik ve politik demokratikleşme yolunu seçmek zorundadır. Bu mücadeleyi göze almak ve başarmak gerçek demokratlığın gereğidir. ●

IŞIK KIVILCIMLARI YOK DEĞİL

Günümüz koşulları ilerici ve demokrat kamuoyunca malum. Ülkemiz; ucuz işçi cenneti, işverenlerin her istediğini yapabildiği-yaptırabildiği, pekçok insani istemlerin bile yasak olduğu bir durumda.

Çıkan ve çıkarılan yasaların büyük bir bölümü işçilerin aleyhine ve çalışanları ezen bir düşünce yapısıyla hazırlanmış.

Sendikalara yasaklar dolu bir kanun demedi sunulmuş, grev işçinin silahı olmaktan çıkarılmış, enflasyonu önlemek iddiası ile gelen Özal hükümeti, her ne hikmetse bir türlü enflasyonu yüzde 50'nin altına indiremedi ve bu gidişle de indiremeyeceğe benziyor. Çalışanların ücretleri ise 10 sene geriden seyrediyor. Yani tam bir cendere içindeyiz.

Tüm bu karamsar tablo içindeki kimi ışık kıvılcımları da yok değil. Derginiz de bu kıvılcımlardan biri. Bir işçilere yönelik yayın politikası ile beğenimizi kazandı. İsteğimiz ve dileğimiz; daha geniş emekçi kesimlere gidebilmesi ve onların sorunlarını da dile getirmesi.

Gripin İşçi Temsilcisi Ayşe Köseli

GENEL HİZMET-İŞ'E KARŞI ŞİDDET VE SÜRGÜN

İzmir'de Genel Hizmet-İş Sendikası üyeleri üzerindeki baskılar sürüyor. Dergimize bir açıklama yapan Genel Sekreter Hasan Kaplan konuyla ilgili şunları söyledi: "2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın 9. maddesi gereği toplu sözleşmede kazanmış olduğumuz haklarımızın verilmesi için 31.5.1985 ve 1985/338 no'lu kesin mahkeme kararı olmasına rağmen, üyelerimize halen ödeme yapılmamaktadır. Buna karşın aynı karar Belediye-İş üyelerine uygulanmakta, işveren iki sendika arasında açıkça ayırım yapılmaktadır. Aynı işyerinde, aynı haklar için aynı mahkeme kararı farklı uygulanarak, yasalar çiğnenmekte, işçinin özgürce sendikasını seçmesi engellenmektedir." Çalışma saatleri değiştirilerek kent dışına sürülen Genel Hizmet-İş üyeleri arasında Genel Sekreter Hasan Kaplan, Teşkilatlandırma Sekreteri Yılmaz Akbulut, İzmir Şube Başkanı Hüseyin Demir'den başka Celal Karataş, İsmail Özkan, Hüseyin Güneş ve Turgut Düzgün isimli üyeler de yer alıyor.

ERDEMİR'DE ÖRGÜTLENME TOPLANTILARI YAPILIYOR

ANAP hükümetinin yasaları hiçe sayarak uygulamaya koyduğu teşmil kararından sonra Otomobil-İş Sendikası, teşmilin biteceği tarihte yetki uyuşmazlığını "anlaşmazlığa" yer bırakmayacak bir biçimde çözmek için örgütlenme çalışmalarını hızlandırdı. A personeli dışındaki tüm işçilerin üye yapılması hedeflendi.

Bunun için sık sık yapılan lokal toplantılarının yanısıra, 23 Kasım'da Ereğli Belediye Sineması'nda bir toplantı düzenlendi. Vardiyalar düşünülerek iki bölüm halinde yapılan toplantılara işçilerin büyük çoğunluğu katıldı.

Sendika yöneticileri yetki için şubat ayı başına kadar yarıdan bir fazla işçi çoğunluğunu toplamak gerektiğini, bundan sonra da lokal ve kapalı salon toplantılarının sık sık yapılacağını belirttiler.

ÖZLASPETKİM-İŞ HAK-İŞ'DE KALDI

2-3 Kasım günleri yapılan olağanüstü kongrede, gündemde olan "Hak-İş Konfederasyonu'ndan çıkılması" yönünde 123 oy kullanılmasına karşın, alınan oy tüzük gereği salt delege çoğunluğunun yarısından bir fazlası olmadığından Öz Laspektim-İş Sendikası Hak-İş Konfederasyonu'ndan çıkamadı.

12 Eylül sonrasında kapatılan sendikaların tabanı işçilerden bir kısmı zorunlu olarak Türk-İş'e giderken, kimi işçiler de, bağımsız örgütlenmenin gereğine inanarak sendika kurmanın serbest bırakıldığı '83 yılından itibaren örgütlenmelerine başladılar. Öz Laspektim-İş de böylesine bir anlayışla 5.9.1983'de kuruldu. Kuruluşunun ilk dört ayında 4500 üye kaydetti ve şubat ayındaki ilk baraj istatistiğini aşamadılar. Mayıs ayı içinde üye sayısı 6000'e ulaştı. Bu arada örgütlendikleri işyerlerindeki işçiler uzun zamandır toplu sözleşmesiz kalmaktan dolayı huzursuzdular ve o zamanki işbaşında bulunan yönetim % 10 barajını aşmak için Hak-İş'e gitmeyi uygun gördü (O dönemde ne hikmetse konfederasyonun tüm sendikaları barajı aşmıştı) ve 146 delegeden 78 oy alarak Hak-İş Konfederasyonu'na girdiler. Temmuzda açıklanan istatistiklerde yine barajı aşamamış görünüyorlardı ve mahkemeye başvurdular. Çalışma Bakanlığı'nca işkolunda 126.000 görünen işçi sayısı SSK kayıtlarında ise 78.000 görünüyordu, aynı rakam çok az bir farkla DİE'nin verilerinin de aynıydı.

Sendikanın 36 işyerinde aldığı yetkiye Petrol-İş yetki tespiti için dava açtı tümünde de kaybetti.

Alelacele girilen yapı içinde taraflar pek tanınmıyordu, ancak geçen zaman içinde taraflar birbirlerini "daha iyi tanımak" fırsatını buldu, sonuçta ise gelinen durum; yöetimin tıkanması oldu. Çözüm olarak yönetim olağanüstü kongre kararı alarak Hak-İş'den çıkılması için işçilerin kararını aldı. Tüzük gereği gereken oy alınamadığı için kongreden çıkmama kararı çıktı. Yeni yönetime genel başkan olarak yeniden Vahdettin Karabay 167 oyla seçildi. Daha sonra sendika merkezinde yaptığımız söyleşide Hak-İş'e katılma ve ayrılma gerekçelerini şöyle açıkladı:

"İşçilerimizin 420.000 lirası ile kurulan sendikamız her nedense bir türlü barajı aşamadı, aylarca sözleşmesiz kalan tabanımız işçilerimiz mağdur duruma düştü. Bu barajı aşmamız gerekiyordu, Türk-İş'e gitmek istemiyordu, geriye Hak-İş kaldı ve biz de gittik. Hak-İş'de kaldığımız süre içinde gördük ki bu yapı bize hiç birşey vermiyor ve işçiler de bize bu nedenden dolayı gelmeye başladılar. Giderek konfederasyon ile birlikte çalışmanın koşulları kalmadı ve konfederasyon bizim iç işlerimize karışmaya başladı. Bu durumda birlikte çalışmanın koşulu kalmamıştı."

Öz Laspektim-İş 15.7.1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanar istatistiklere göre 9143 üyeye sahip Şimdi ise 11.500 üyeleri olduğunu söylüyorlar. Sendika Pirelli, Good Year, Pimaş, Henkel, Derby, Dora Türk Hoechst, Pfizer, Bilim, Beybi Derebay ve Mekap gibi irili ufaklı 105 işyerinde örgütlü.

Zafer Birleşik Alman İşçilerinin

17 Eylül 1985 günü inen şalterler 53 gün sonra kaldırıldı ve işçiler yeniden işbaşı yaptılar.

Kimi çevrelerce başarısız olarak gösterilmek istenen Birleşik Alman grevi, işçilerin istediği iş güvenliği ve disiplin kurulu ile ilgili maddenin işverence kabul edilmesi ve işverenin grev öncesi işçilerden "vicdani muhasebe" yapmalarını istediği haklarda da oldukça ileri düzeyde adımlar atılmasıyla noktalandı.

Kamuoyunda 12 Eylül'den sonra en ciddi ve anlamlı grev olarak tanımlanan Birleşik Alman grevinin işçi sınıfına öğrettiği şeyler var. İlkin koşulların olumsuzluğuna teslim olmak yerine, birlik içinde bir şeyler yapılabileceğini gösterdi. İkincisi, salt ücret artışları sağlamakla uğraşmanın işçi sınıfını kurtarmadığını, demokratik haklar için de mücadele etmenin işçi sınıfı için yaşamsal olduğunu ortaya koydu. Ayrıca, ANAP iktidarının "ortadirek" yerine işveren yanlısı olduğunu, fabrika grevdeyken "yokluğu çekilen" ilaçların ithaline izin verilmesiyle gösterdi.

Birleşik Alman grevi, yansımalarını,diğer işkollarındaki toplu sözleşmeler sırasında gösterecektir. 12 Eylül'den önce imzalanan sözleşmelerdeki demokratik haklarda uğranılan kayıpların yeni dönemde kazanılması gerekiyor ve Birleşik Alman grevi bu hakların alınabileceğini de bizlere gösterdi.

İmzalanan toplu sözleşmede uyuşmazlığa neden olan maddelerin başında disiplin kurulunun oluşumu geliyordu. İşveren Roche firmasında uygulanan sistemde ısrar ediyordu. Bu sisteme göre; beş disiplin kurulu üyesinden üçü işveren tarafından atanacak, geriye kalan iki üye de işçi temsilcisi olacak ve işçi çıkarmak için çoğunluk kararı alınacaktı. Yani işveren her istediği işçiyi kolayca ve tazminatsız atma olanağına sahip oluyordu. Yeni sözleşme ile işçi çıkarabilmek için en az dört üyenin (yani bir işçi temsilcisinin de çıkarılma yönünde oy kullanması) kararı gerekiyor. Bu madde bu iş kolunda şimdiye kadar hiçbir sözleşmeye konabilmiş değildi. Bir diğer önemli madde de, ferdi işçi çıkarma ile ilgili. Yeni düzenlemeye göre çıkarılan işçinin yerine işveren en az altı ay yeni işçi alamıyor ya da bir başka bölümden transfer yaptıramıyor. İşçi alınması gerekiyorsa, işe girme hakkı çıkarılan işçinin olacak.

Şurası bir gerçek ki; işverenin greve çıkılmasını önlemek için, greve çıkılmadan birkaç gün önce işçilere dağıttığı "Duyuru"daki haklardan çok daha ilerde haklar kazanıldı. Bu herşeyden önce işçilerin birlik içinde verdikleri mücadelenin bilincinde olmalarından kaynaklanıyor.

METAL KAPAK İŞÇİLERİ ALACAKLARINI İSTİYOR

Levent'te kurulu bulunan Metal Kapak işyerinde Eylül ve Ekim ayı ücretlerini alamayan işçilerin 20 milyonu aşan ücret alacakları hala ödenmedi.

Fabrikanın en büyük hissedarı olan Bilge Hasoğlu, işçilere daha önce bir ödeme planı sunmasına karşılık, sonradan bu kararından vazgeçerek fabrikanın %18 hissedarı olan Ziraat Bankası'nın kredi vermemesi halinde bu ödemeyi yapamayacağını açıkladı.

Bilge Hasoğlu kendisiyle görüşen Otomobil-İş Sendikası merkez ve Mecidiyeköy şubesi ile işyeri temsilcilerine "Diğer iş yerlerindeki işçiler aylarca ücret almadan çalışıyorlar ve seslerini çıkarmıyorlar, sizinkiler neden bu kadar aceleci" şeklinde ilginç açıklamalarda bulunuyor.

Metal Kapak iş yerinde 1983 yılından bu yana ücretlerini sürekli gecikmeli olarak alan ve son olarak Eylül ve Ekim ayına ilişkin ücretlerini alamayan işçilere patron tarafından bir ödeme planı sunuldu ama işveren tarafından sunulan bu ödeme planı da şimdiye kadar gerçekleşmediği gibi, işçilerin; elbise, havlu, ayakkabı gibi sosyal yardımları da verilmedi.

ŞAFAK DÖKÜM DE OTOMOBİL-İŞ'TE

Otomobil-İş İzmir I no'lu Şube de Şafak döküm işçileri bir araya gelerek, fabrikadaki gelişmeleri değerlendirdiler.

Otomobil-İş'in şube kongresinden buyana kadar geçen bir buçuk aylık sürede, Şafak dökümdeki üye sayısının 30'dan 115'e çıkması üzerine iş yerinde çoğunluğun Otomobil-İş'e geçtiği saptanarak işverene çağrıda bulunma kararı alındı.

Toplantıda, merkez organizatörü Ali Cıbal çeşitli işyerlerinde karşılaştıkları sorunları anlatarak Bakanlık yetkililerinin Otomobil-İş'i adeta gözaltına aldıklarını, en küçük bürokratik işlem için bile sorun çıkardıklarını söyledi, bu nedenle zaman kaybetmemek için yeni üyelerin üyelik formlarını doldururken yanlış yapmamalarını istedi.

Şube Başkanı Selami Kaba da "yıllardır yarı aç çalışmak zorunda bırakılan, 30 kişilik servisle 60-70 kişi taşınan şafak dökümde ilk sözleşmede işçinin yüzü gülecektir. Son üyemiz kalıncaya kadar, daha iyi koşullarda, daha insanca yaşamak için mücadele vereceğiz. Ancak, bu mücadelenin başarıya ulaşabilmesi için işçilerin de sorunlarına sahip çıkmaları gerekir" dedi. Sendikaya üye olmanın yetmeyeceğini belirten Kaba, yeni üyeler kazanarak sendikanın güçlendirilmesi gerektiğini sözlerine ekledi.

AKGÜN İPLİK'TEKİ "FAALİYETLER"

"12 Eylül'den sonra biz fabrikaya gidip herhangi bir çalışma yapmadık. Ancak orda çalışan işçi arkadaşlar şubemize gelerek üye olmak istediklerini bildirdiler. Kendilerine nasıl üye olunacağını anlattık. Noter kanalıyla bize kayıt yaptırdılar. Çalışma Bakanlığından yetki istedik ve aldık."

Teksif Yeşilova Bölge Başkanı Hüseyin Özer'in anlattığı bu gelişmelerden sonra Mersin'in eski kuruluşlarından olan Akgün İplik Fabrikası'nda olaylar yoğunlaşıyor. Teksif, üye kayıtlarına başladığı anda fabrikada çalışmakta olan 220 işçinin yarısından çoğunu 14-17 yaşlar arasındaki kız çocukları oluşturuyor. Toplam işçilerin yüzde seksenini oluşturan, sağlıksız çalışma koşullarında ve sigortasız olarak çalıştırılan sözkonusu işçilerin bir bölümü, sendikanın Bölge Çalışmaya başvurusuyla "yasak işçi" statüsünden kurtuluyor. Yasal işçilerin oranı artınca da Teksif 85 üye kaydederek Bakanlıktan yetki alıyor. Ancak işverenin çeşitli gerekçelerle yirmi işçiyi işten çıkarmasıyla Teksif'in sözleşme yapma yetkisi düşüyor.

Öte yandan aynı dönemlerde başka bir sendika işyerinde "faaliyet" göstermeye başlıyor. MİSK'in çalışmalarının serbest bırakılmasıyla başlayan faaliyetler Teksif Başkanı'nın anlattıklarına göre her türlü anti-demokratik yöntemleri uygulamak şeklinde oluyor. MİSK'li militanlar, önce "Teksif sizi sattı, sendika başkanı para aldı" dedikodularıyla başlıyor. Daha sonra gerek fabrika girişinde ve gerekse Teksif'e üye olmak için notere giden işçiler noter kapısında tehdit ediliyorlar. Fabrikada çalışan işçilerin söylediklerine göre fabrikada saygınlığı olan işçilere 150 bin liraya kadar para tekliflerinde bulunuyorlar.

Fabrika işçileri, işyerinde beş yıldır toplu sözleşme yapılmadığını ve halen ellerine 16.200 lira para geçtiğini söylüyorlar. Gerek işveren ve gerekse MİSK üyesi sağcı militanların sürekli baskı ve tehditleriyle karşılaşan işçiler, toplu sözleşme yapabilmek için Teksif'te birleşmek kararında olduklarını, ancak Teksif'in de kendilerine sahip çıkmasını istiyorlar.

TUNUS'TA İŞÇİ HAKLARINA YENİ BİR DARBE DAHA

TUNUS (Özel)- Tunus'ta hükümet, Başbakan Muhammed Mzali imzalı bir bildiri yayınlayarak ülkede "terorizme ve grevlere" son verildiğini açıkladı. Tunus Sendikalar Konfederasyonu UGTT'nin merkezine baskın yapan polis, tümüyle yasa sınırları içinde çalışan sendika görevlilerini tutukladı. 300'ü aşkın tutuklu arasında UGTT'nin genel sekreteri Habib Achour da bulunuyor. Polis baskının dan birkaç gün önce bir basın toplantısı yapan Achour, ülkesindeki durumun "Güney Afrika'daki işçilerin durumları ile pek farklı olmadığını, işgal altındaki Filistin topraklarıyla hemen hemen aynı olduğunu," söylemişti. Bilindiği gibi UGTT'nin birçok bölge bürosu, tek yasal parti olan PSD'nin desteklediği kişilerce saldırıya uğramıştı.

Tunus'taki bu gelişmenin, ülkenin içinde bulunduğu iç ve dış politika sorunları ile yakından ilgili olduğu açıklanıyor. İki yıl önce Tunus, Cezayir ve Moritanya arasında kurulan işbirliği paktı, kesinlikle askeri olmadığı halde, Libya'nın Kaddafi'sini öfkelendirmiş ve Libya'daki 30 bin Tunuslu göçmen işçinin sınırdışı edilmelerine yolaçmıştı. Tunus içindeki büyük işsizlik sorununa çok ağır bir darbe olan bu olay Tunus-Libya arasındaki gerginliği son haddine getirmişti. Nitekim, İsrail uçaklarının Tunus topraklarını bombalamaları, bölgede genellikle herşeye karışan Kaddafi tarafından sessizlikle karşılanmıştı.

Tunus hükümetinin, bir süredir dış politikadaki gerginlik nedeniyle dondurduğu toplu sözleşme çalışmalarından kurtulmak için UGTT yönetimini tutukladığı sanılıyor.

AYGAZ'DA GREV KARARI ALINDI

İzmir Aliağa'da yeni temsilcilik açan Petrol-İş'in örgütlü olduğu Aygaz'da grev kararı alındı. YHK'nın 1983 Nisan'ında yaptığı toplu sözleşmenin üzerinden 2 yıl 8 ay geçmesine rağmen, işverenin toplu sözleşme görüşmelerinden kaçındığını söyleyen şube başkanı Mansur Burgucu: "İşverenin toplu sözleşme yapmak istememesinin nedeni, grup sözleşmesi yapmak ve işçi haklarını bir kez daha geriye götürmektir. Biz bunu kabul edemeyiz. Kararlılığımızı da grev kararını uygulamaya koyarak göstereceğiz" dedi.

Aygaz'daki anlaşmazlıkları hakkında açıklama yapan baştemsilci Veli Saygı da "bizim için paradan önce gelen anlaşmazlık konusu, iş güvenliği sorunudur. Biz, disiplin kurulunun işçilerden oluşmasını istiyoruz" dedi.

İngiltere Sendikalar Konfederasyonu (TUC) yeni başkanı KEN GILL: "THATCHER BİR YIL İÇİNDE DÜŞECEK"

LONDRA (Özel)- 91 sendikayı çatısı altında toplayan TUC'ın yönetim kurulu başkanlığına seçilen Ken Gill (58) Başbakan Thatcher'in bir yıl içinde düşeceğini söylüyor. 1974'den beri TUC'ın yönetim kurulunda çalışan Ken Gill İngiltere'deki 10 milyona yakın işçinin sözcüsü durumunda. Öte yandan Kenn Gill, 250 bin teknisyen, mühendis, memur ve metal işçisinin sendikalarına bağlı bulunduğu AUEW-TASS'ın da genel sekreteri durumunda.

Ken Gill, İngiltere tarihinin en büyük iki grevinden biri olan maden işçileri grevi konusunda şunları söylüyor:

"İngiliz işçilerinin bu grevi, iş ile sermaye arasındaki kitlesel çatışmaydı. Maden işçilerinin istekleri kabul edilmedi ama grevden epey olumlu sonuçlar da alındı. En azından gerçekleştirilen olağanüstü uluslararası dayanışma, bunun çok güzel örneği. Diğer bir önemli gelişme de, yeni nesilden binlerce genç sendikalının etkin görevler yüklenmeleri ve diğer örgütlerle çeşitli dayanışma ve işbirliği bağları kurmaları. Çok yararlı ve ilginç bir başka gelişme, maden ocağından geçinen yerleşim merkezlerinde, kadın hareketinin güçlenmesi, bilinçlenmesi ve kadın hakları konusunda sesini duyurur hale gelmesi."

Ken Gill, savaşımın bitmediğini ve işlerinden atılan 600 işçinin eski işlerine alınmalarının gerektiğini belirtiyor.

"Her ne olursa olsun, Thatcher hükümeti bu grevden yara aldı. Son yapılan kamuoyu yoklamaları da Bayan Thatcher'ın giderek daha az kişinin desteğini aldığını gösteriyor. Ayrıca, diğer işkollarında görülen grevler ve işçilerin kararlılığı, işçilerin direnmeden hak elde edilemeyeceği bilincinde olduklarını ve maden işçilerinin eyleminden etkilendiklerini gösteriyor. Ülkede işsizlik oranı yüzde onbeşe yaklaşıyor. Hem özel sektör, hem de kamu sektörü iş olanaklarını hızla azaltmakta. 3,5 milyon kişi işsizken ve geçinme minimumu ile yaşamaya çalışırlarken ekonominin güçlenmesi olanaksızdır. Artık Thatcher yönetimi bile bunun bilincinde."

Kıbrıs Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP) Genel Başkanı Özker Özgür:

"Bağımsız, Bağlantısız, Toprağı Bütün, Üslerden Arınmış Federal Bir Kıbrıs..."

KKTC'de yapılan son seçimlerde yüzde 22 oranında oy alan Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP) Genel Başkanı Özker Özgür'den, çok söz edilmesine karşın Türkiye'de Kıbrıs'ın tanınmayışından yola çıkarak Kıbrıs'ı politik olarak tanıtmasını istedik. CTP'nin önerdiği çözümleri, ABD ve NATO stratejileri içinde Kıbrıs'ın nereye oturduğunu, KKTC Anayasasını sorduk. sayın Özgür sorularımızı bir bütün olarak yanıtladı.

Türkiyeliler in Kıbrıs'a yaklaşımının duygusal düzeyde tutulmasına Türkiye sermaye çevreleri özen göstermektedir. "Anavatan", "yavruvatan" edebiyatı bundan kaynaklanır. Konu salt duygusal düzeyde bırakıldığı sürece kuşku yoktur ki, gerçek anlamda bir bilgilenme gerçekleşemez. Kıbrıs sorunu nedir? Kıbrıs sorununun karmaşıklaştırılmasında emperyalizmin rolü nedir? Bu tür soruların sorulmaması ve Türk kamuoyunun yeterince bilgilendirilmemesi için, Türkiye'de sanki önlem alınmıştır gibi bir izlenimimiz vardır. Sorun, iki toplum arasında bir kavgaya ve Türk müdahalesi ile kavganın sona ermiş olmaolmasına indirgenmek istenmektedir.

15 Temmuz 1974 faşist Yunan subayları darbesi bir gerçekliktir. 15 Temmuz darbesi Türkiye'nin müdahalesine yolaçtı. Fakat Atina kaynaklı 15 Temmuz darbesinin arkasındaki emperyalist ABD gücü sürekli gözardı edilmektedir. Atina'daki cunta ABD'ye dayanan bir cunta idi ve onun onayını almadan Kıbrıs'ta Makarios'a karşı darbe düzenleyemezdi. Türkiye garantör bir ülke olarak müdahale etmiştir ve müdahalesini, Garanti Anlaşmasının 4. maddesine dayandırmıştır. Garanti Anlaşmasının 4. maddesi aynen şöyledir:

—"Bu anlaşmanın hükümlerine bir riayetsizlik halinde, Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık, bu hükümlere riayeti sağlamak için gereken teşebbüsler veya tedbirler hakkında birbirleri ile istişare etmeyi taahhüt ederler.

Müşterek veya anlaşarak hareket mümkün olmadığı takdirde, garanti veren üç devletten her biri, bu anlaşma ile ihdas edilen nizamı tekrar kurmak münhasır maksadı ile harekete geçmek hakkını muhafaza eder."

Başka bir deyişle, üç garantör Kıbrıs'ın bağımsızlığını, bağlantısızlığını ve toprak bütünlüğünü garanti etmişlerdir. Kıbrıs'ın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü tehlikeye girerse veya anayasanın kurduğu düzen bozulursa, taraflar ya birlikte, ya da ayrı ayrı Kıbrıs'ın bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü sağlamak ve bozulan düzeni yeniden kurmak üzere müdahale edecekti. 15 Temmuz 1974 faşist Yunan darbesi bu amaca dönük değildi. Aksine Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamak ve anayasanın kurduğu ve 1963 olaylarıyla bozulmuş düzeni daha da bozmaktı. Türkiye 20 Temmuz'da anlaşmalara aykırı Yunan eylemine karşı, o günün Başbakanı Bülent Ecevit'in anlatımı ile "Kıbrıs'ta aşırı unsurların yıllardır tahrik ettikleri iç çekişmelere bir son vermek için" müdahale etti ve gene Ecevit'in 20 Temmuz 1974 tarihli demecine göre, "Türkiye, Kıbrıs'ta bağımsızlığı ve toprak bütünlüğünü teminet altına almayı taahhüt etmiş bir ülkedir."

Ecevit 20 Temmuz 1974 müdahalesinin amacını açıkça belirtmekte ve :

CTP Genel Başkanı Özker Özgür: "CTP; bağımsız, bağlantısız, toprağı bütün, iki bölgeli emperyalist üslerden arınmış federal bir Kıbrıs istemektedir. Kıbrıs'ın güneyinde, işçi sınıfı partisi de emperyalist üslerden arınmış federal Kıbrıs'ı savunmaktadır. Şovenist çevrelerin CTP'yi Rumcu, güneyde de işçi sınıfı partisini Türkçü diye suçlamaları bundandır. Kuşku yoktur ki CTP bir sınıf partisi değildir ve güneydeki işçi sınıfı partisinden farklılıkları vardır. Ancak doruk anlaşmaları çerçevesinde iki-bölgeli iki toplumlu federal çözümün ve toplumlararası barışın güneydeki işçi sınıfı partisince öncelikle savunulması Kıbrıs'ın içinde bulunduğu koşullarda akılcı ve gerçekçi bir tutumdur ve toplumlararası barışı gerçekten isteyenlerce değerlendirilmesi gerekmektedir."

Türkiye'deki sermaye çevreleri yeşil ışık yakarsa Denktaş Kıbrıs'taki vitrin demokrasisini bir çırpıda tuzla buz edecektir. Türkiye'li demokratlardan beklediğimiz Türkiye'deki kamuoyunu Kıbrıs konusunda sürekli aydınlatmaları ve Denktaş yönetiminin Türkiye'deki sermaye çevrelerinden sağlayacağı destekle her an sınırlı demokratik yaşamı noktalayabileceğini aydın çevrelere anlatmalarıdır.

—"Bizim amacımız Kıbrıs halkının güvenlik ve özgürlüğünü sağlamaktır. Bu harekâtı bazı kişiler için yapmadık" demekteydi.

1974 sonrasındaki gelişmeleri hep birlikte izledik. Kıbrıs'ın bağımsız, bağlantısız, toprağı bütün federal bir statü ile yeniden bütünleşmesini öngören 1977 Denktaş-Makarios ve 1979 Denktaş-Kipriyanu anlaşmalarına karşı toplumlararası görüşmeler sonuç vermedi.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin arka arkaya sunduğu önerileri Kipriyanu ve Denktaş sözleşmişler gibi, sıra ile reddettiler. Birinin kabul ettiğini diğeri reddetti, birinin reddettiğini diğeri kabul etti ve böylece işi bugüne kadar sürüncemede bırakmayı başardılar. Her ikisi de ABD'nin desteğini sağlamak güdüsü ile Amerikan emperyalizmine şirin görünmeye çalışmakta, ancak birbirlerine karşı katılıklarını sürdürmektedirler. Kıbrıs'ın kuzeyinde yapılan Geçitkale Havaalanı ile güneyde Baf'ta yapılan havaalanının askersel amaçlar için yapılmadığına ne yerel ne de dünya kamuoyunu inandırmaya olanak yoktur. Kıbrıs Türkleri'nin gereksinme duyduğu bir yolcu uçağını on yıldır Kıbrıslı Türkler'e çok gören ve alınmasını engelleyen Türkiye'deki sermaye çevrelerinin hiç gereği yokken ikinci bir havaalanına milyonlar harcamaları nasıl yorumlanabilir? Sözün kısası Kıbrıs'ın güneyinde ve kuzeyinde ABD emperyalizmine ödünler verilmektedir, fakat iki toplum önderi Kıbrıs'ı yeniden bütünleştirecek ödünleri birbirlerine vermemekte diretmektedirler.

Bu tür bir yaklaşımın dünya kamuoyunun, özellikle antiemperyalist dünya kamuoyunun desteğini kazanmasına olanak yoktur. Kıbrıs'ın bir bölümünün NATO tarafından işgal edildiği yaygın bir kanıdır. Denktaş bu kanıyı silecek, Kıbrıs'ın yeniden bütünleşmesini isteyen bir lider olduğunu kanıtlayacak yerde tam ters bir tutum izlemekte, Kıbrıs'ın bölünmüşlüğünü sürekli kılmak için canla-başla uğraş veren bir politikacı olarak belirmektedir. Dünyanın, örneğin Filistin halkına destek belirtirken, Denktaş'ın politikasına destek belirtmemesinin altında yatan neden budur.

1985 yılının ilk ayında Kıbrıs'ta toplumlararası sorunun çözümünde ileri bir adım atılacağı umudu doğmuştu. BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar'ın bir dizi dolaylı görüşmelerden sonra hazırladığı çerçeve anlaşmasını Denktaş, Ankara'nın istemi üzerine 17 Ocak'ta imzalamayı sözde kabul etmişti. Ancak birtakım perde gerisi güçler Kipriyanu'yu son anda çerçeve anlaşmasını imzalamaktan vazgeçirdiler. Bugün Rum kesimindeki gelişmelere bakıldığında, Kipriyanu'yu 17 Ocak anlaşma taslağını imzalamaktan alıkoyan güçlerin, işçi sınıfı partisi ile hiç ilişki kurmamış kendilerinden yana bir Rum yönetimi başkanını iktidara getirebilmek için böyle bir oyuna girdikleri sonucu çıkarılabilir. Önce Kipriyanu'nun, işçi sınıfı partisi ile ilişkileri koparılmış sonra da anlaşma taslağını imzalamaması sağlanmıştır. Sözkonusu güçler Kıbrıs'ın güneyinde kendilerinden yana birini iktidara getirebilirlerse o zaman Kıbrıs'a, kendilerine göre bir çözüm getirecekler ve Kıbrıs'ı tam bir füze rampasına dönüştürmüş olacaklardır.

CTP NE İSTİYOR?

CTP; bağımsız, bağlantısız, toprağı bütün, iki bölgeli emperyalist üslerden arınmış federal bir Kıbrıs istemektedir. Kıbrıs'ın güneyinde, işçi sınıfı partisi de emperyalist üslerden arınmış federal Kıbrıs'ı savunmaktadır. Şövenist çevrelerin CTP'ni Rumcu, güneyde de işçi sınıfı partisini Türkçü diye suçlamaları bundandır. Kuşku yoktur ki CTP bir sınıf partisi değildir ve güneydeki işçi sınıfı partisinden farklılıkları vardır. Ancak doruk anlaşmaları çerçevesinde iki bölgeli iki toplumlu federal çözümün ve toplumlararası barışın güneydeki işçi sınıfı partisince öncelikle savunulması Kıbrıs'ın içinde bulunduğu koşullarda akılcı ve gerçekçi bir tutumdur ve toplumlararası barışı gerçekten isteyenlerce değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kıbrıs'ta halkoyuna sunulan KKTC Anayasası antidemokratik ve militarist bir anayasadır. Türkiye'nin 1982 Anayasasının damgasını taşımaktadır. En önemlisi polis örgütü anayasada askere bağlıdır. Seçimle işbaşına gelen hükümetler "iktidarsız", polise bile söz geçiremeyen hükümetlerdir. Başka bir deyişle, bu tür bir düzenleme ile, Kıbrıs'ın kuzeyinde, "anayasal" ve sürekli bir sıkıyönetim sözkonusudur. Anayasada ölüm cezası korunmuştur ve mahkeme kararı olmadan gazete veya dergilerin toplattırılabileceği anayasaya yazılmıştır. Başbakanlık basının elini kolunu bağlamayı amaçlayan Basın Yasa Tasarısını hazırlamıştır bile. Baskıcı anayasaya dayandırılacak baskıcı yasalar birbirini izleyeceğe benzemektedir.

Partimiz CTP demokratik, ilerici, sola açık bir kitle partisidir ve emekçi yığınlara dayanmaktadır. Oy oranını yüzde 15'den yüzde 22'ye çıkarmıştır. Emperyalizm ve işbirlikçileri CTP'nin gelişiminden rahatsız olmaya başlamışlardır. Kitlelerdeki uyanışı durdurmak ve ilerici demokratik hareketi boğmak isteyeceklerdir. Türkiye'deki sermaye çevreleri yeşil ışık yakarsa Denktaş Kıbrıs'taki vitrin demokrasisini bir çırpıda tuzla buz edecektir. Türkiyeli demokratlardan beklediğimiz Türkiye'deki kamuoyunu Kıbrıs konusunda sürekli aydınlatmaları ve Denktaş yönetiminin Türkiye'deki sermaye çevrelerinden sağlayacağı destekle her an sınırlı demokratik yaşamı noktalayabileceğini aydın çevrelere anlatmalarıdır.

Kıbrıs sorununun adil ve kalıcı bir çözüme ulaştırılması Türkiye halkının çıkarınadır. Sorunun devamı bölge ve dünya barışını tehdit edicidir. Denktaş'ın ve Kipriyanu'nun izlediği uzlaşmaz tutumun Kıbrıs'ı, Türkiye'yi ve Yunanistan'ı felakete sürükleyeceğini Türkiye halkına ısrarla anlatmak Türkiye'deki demokratların kaçınılmaz görevidir inancındayız.

Türkiyeli demokratların zor koşullarda demokrasi çemberini genişletmek için verdikleri savaşımı takdirle izliyoruz ve başarılar diliyoruz. ●

Kıbrıs Dev-İş Genel Başkanı Hasan Sarıca:

"12 Eylül Gelişmeleri KKTC'deki Sendikaları da Etkilemiştir."

Ulusal ve uluslararası ortamın son 5 yılda önemli değişiklikler gösterdiği görülmektedir. Türkiye'deki ekonomik, sosyal, politik gelişmeler direk olarak KKTC'yi de etkilemektedir. 12 Eylül sonrası Türkiye aynen KKTC'de de yaşanmamakla birlikte KKTC'deki demokratik kitle örgütlerini etkilediği açık bir şekilde görülmüştür.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nde demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının etkin örgütü Devrimci İşçi Sendikaları Federasyonu (Dev-İş) Genel Başkanı Hasan Sarıca'yla yaptığımız görüşmeyi okurlarımıza sunuyoruz

Sayın Sarıca, KKTC'de sendikal örgütler, Dev-İş ve Güney Kıbrıs'taki sendikal hareket üzerine okuyucularımıza kısaca bilgi verir misiniz?

KKTC'de ve KKTC öncesi, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşundan beri (asker ve polis hariç) tüm çalışmaların sendikalaşma hakkı vardır. 1960 öncesi kamu görevlileri (devlet memurları) sendikalarla aynı işlevi gören 'Memur Birlikleri'ne üye olabilirlerdi. Türkiye'dekinin aksine memur ve öğretmenlerin grev ve sendikalaşma hakları vardır. KKTC'de halen Dünya Sendikalar Federasyonu'na üye Devrimci İşçi Sendikaları Federasyonu (Dev-İş) ve Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu (ICFTU) ve Türkiye'deki şekli ile konfederasyon düzeyinde örgütlenmişlerdir. Bu iki federasyonun yanısıra bağımsız sendikal örgütler vardır. Bunlar Türk Öğretmenler Sendikası, Kıbrıs Türk Orta Eğitim Öğretmenler Sendikası

Hasan Sarıca: "5 yıl aradan sonra Türk işçilerle ve sendikaları ile GÜN sayfaları aracılığıyla buluşabilmek bizlere onur vermiştir."

Dünya Sendikalar Federasyonu 37. Dönem Genel Konsey toplantısına katılan DEV-İŞ Genel Başkanı Hasan Sarıca sözkonusu toplantıda ve toplantı süresince olan çalışmalar hakkında yaptığı açıklamada şunları söyledi:

"Dünya Sendikalar Federasyonu 37. Dönem Genel Konsey toplantısı sırasında aldığı kararlardan birisini de Kıbrıs konusuna ayırdı. Alınan kararın orijinal metni ile gayriresmi çevirisi ekte kamuoyunun bilgisine sunulur.

Dünya Sendikalar Federasyonu çalışmalarını yoğunlukla dünyada sendikaların yüzyüze kaldıkları baskılara, çokuluslu şirketlerin faaliyetlerine, barış ve silahsızlanma sorunlarına, nükleer silahlanmanın tehlikelerine ve uzayın silahlandırılması girişimlerine ayırdı."

DÜNYA SENDİKALAR FEDERASYONU KIBRIS'LA DAYANIŞMA ÜZERİNE KARAR

"DSF 37. Dönem Genel Konseyi -Moskova, 1-4 Ekim 1985- ülkelerinin bağımsızlığı, egemenliği, toprak bütünlüğü ve bağlantısızlığı için mücadele eden Kıbrıs halkı -Rumlar ve Türkler- ile dayanışmasını belirtir

Genel Konsey DSF'nin Kıbrıs sorunu ile ilgili bundan önceki tüm karar ve açıklamalarına atıfta bulunur ve ayrıca:

– İlgili tüm tarafları Kıbrıs'ın bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne, egemenliğine ve bağlantısızlığına saygı göstermeye çağırır.

– Karşılıklı kabul edilebilir ve her iki toplumun -Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk- çıkarlarını dikkate alan adil ve demokratik bir çözüme destek sözü verir.

– İki toplum liderlerine ve ilgili herkese Birleşmiş Milletler Örgütü çerçevesinde görüşmelere yeniden başlama ve bir çözüm için BMÖ Genel Sekreterinin yeni girişiminin yarattığı olanaklardan yararlanmaya çağırır."

ve Kooperatif Çalışanları Sendikası dır. Bu sendikal örgütlerin yanısıra 10'a yakın küçük bağımsız sendika vardır. Dev İş 1976 yılının 30 Kasım günü kurulmuştur. Bağımsız demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı temel ilkelerinden hareket eden Dev-İş 4000 civarında üyeye sahiptir. Klasik bir muhafazakâr sendika örgütü olan Türk-Sen Türk-İş üst yönetiminin çizgisine yakın bir politika yürütmektedir. 1954 tarihinde kurulmuş olup 9000 üyesi vardır.

Güneyde ise, Dünya Sendikalar Federasyonu'na üye PEO 70 bin üyesi ile en büyük ve güçlü sendikal kuruluştur. ICFTU üyesi SEK ise 35 bin civarında üyeye sahiptir. Güneyde de kamu görevlileri ve öğretmenlerin bağımsız ancak güçlü sendikal örgütleri vardır.

KKTC Anayasası nasıl bir sendikal düzen öngörüyor? Anayasa kısıtlayıcı bir yapı mı getiriyor yoksa farklı mı? Sendikaların politika yapmaları ve politik örgütlerle ilişkilerinde varolan yasal durumu değerlendirir misiniz?

Sorunuza salt anayasa maddelerini ele alarak yaklaşırsak burjuva demokratik düzeninde olabildiği kadar demokratik bir sendikal düzenin öngörüldüğü söylenebilir. KKTC Anayasası'nın konu ile ilgili direkt maddeleri şunlardır:

"Sendika Kurma Hakkı Madde 53. Çalışanlar ve işverenler önceden izin almaksızın sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyeliktenayrılma hakkına sahiptirler. Bu hakların kullanılışında uygulanacak biçim ve usuller yasada gösterilir. Yasa, ulusal güvenliğin, kamu düzeninin ve genel ahlakın korunması amacıyla sınırlar koyabilir. 2. Sendikaların ve sendikal birliklerin tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik ilkelere aykırı olamaz."

Toplu Sözleşme ve Grev Hakkı Madde 54. 1. Çalışanlar, işverenle olan ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal durumlarını korumak ve düzeltmek amacıyla toplu sözleşme ve grev hakkına sahiptir. 2. Grev hakkının kullanılması, yalnız ulusal güvenliği, anayasal düzeni, kamu güvenliğini veya bu anayasanın herhangi bir kişiye sağladığı hak ve özgürlükleri korumak amacıyla yasa ile sınırlanabilir 3. Yargıçlar, savcılar, silahlı kuvvetler mensupları, polis mensupları ve sivil savunma kilit personelinin grev hakkı yoktur. 4. İşverenlerin hakları yasa ile düzenlenir."

Bu düzenleme KKTC olmadan da aynı idi. Ancak bu düzenlemeye göre anayasa mahkemesi ve ona eşdeğerdeki üst mahkemeler aldıkları kararlarla sendikalaşma ve grev hakkını fiilen ortadan kaldırmaktadır. Birkaç çarpıcı örnek verebilirim. Sendikalaşan bir işçi sırf bu nedenle işten atılabilir. Grev yapılan bir yere işveren dışardan tamamiyle yeni işçiler getirebilir. Grev yapılan yerde işverene ait toprak parçası üzerinde durulamaz. Karayollarında durulursa 'trafiği men ve tacizlik'ten mahkum olunulabilinir. İşyerinde grev yapıldığında işverene ait duvar, tel, çit veya benzerine herhangi bir bez asılırsa işveren sendikayı mahkum ettirebilir. İşçiler grev yerini terkedemezler. Bu saydığım örnekleri ben ve arkadaşlarım pratikte anayasa mahkemesi kararları ile yok edilmiştir. Buna ilave olarak İngiliz sömürge döneminde İngiliz valileri tarafından çıkarılan kanun gücündeki kararnameler de yürürlükte olduğundan hükümetler herhangi bir zamanda veya nedenle grevleri yasaklayabilmektedirler.

Sömürge dönemi kanunlarından Türkçeleştirilip 1971'de yeniden kabul edilen Sendikalar Kuralına (yasası) göre sendikalar politika yapmakta, siyasi fon oluşturmakta serbesttirler. Siyasi Fon yönetmeliği hazırlayan ve sendikalar mukayitliğince bu yönetmeliği onaylanan sendika her türlü politik faaliyet, herhangi bir partiye mali destek vermek dahil faaliyette bulunabilir. Genel hatları ile İngiltere'deki düzenleme geçerlidir denebilir.

Anayasa ve yasal durumla ilgili olarak Dev-İş anayasaya hayır kampanyası açmıştır. Anayasaya hayır kampanyası kararını onaylayan Genel Temsilciler Kurulumuzun kabul ettiği belgenin 15. maddesinde şöyle denmektedir: "Hiçbir emekçi, iş ve ekmek kavgasını, demokratik hakları için verdiği mücadeleyi pratikte toplu sözleşme, grev, sendikalaşma haklarını yok eden bu düzenlemeleri benimseyemez. Bu düzenlemeleri benimsememiz de istenemez. Çünkü bu düzenlemeleri benimsemek demek kendi kendimizin haklarını yok etmemiz demektir."

Önümüzdeki yıla ve döneme ilişkin Dev-İş'in sendikal ve demokratik hedef ve görevlerini anlatır mısınız? Dev-İş sendikal ve demokratik mücadele açısından ulusal ve uluslararası ortamı nasıl değerlendiriyor?

Özellikle son beş yıldan bu yana yüksek enflasyon, iktidarca dayatılan 'eşel-mobil sistemi' ile ücretlerin gerçek değerinin sürekli düşmesi, örgütlü işyerlerine karşı devlet dahil tüm işverenlerin saldırılarına karşı mücadele edilecektir. Çalışanların demokratik kazanımları sürekli olarak geriye gitmektedir. Buna karşı mücadele devam edecektir. Aralık 1985'te toplu sözleşmelerin % 90'ı sona ermektedir. Tüm sendikaları toplu sözleşmeler önemli oranda meşgul edecektir.

Ulusal ve uluslararası ortamın son 5 yılda önemli değişiklikler gösterdiği görülmektedir. Türkiye'deki ekonomik, sosyal, politik gelişmeler direkt olarak KKTC'yi de etkilemektedir. 12 Eylül sonrası Türkiye aynen KKTC'de de yaşanmamakla birlikte KKTC'deki demokratik kitle örgütlerini etkilediği açık bir şekilde görülmüştür. ABD emperyalizminin İkinci Dünya Savaşı sonrasında 'soğuk savaş' yıllarına dönme uğraşları, çokuluslu tekellerin saldırganlaşan politikaları, kapitalist-emperyalist sistemde şiddetini her geçen gün daha da artıran ekonomik krizler sendikal ve demokratik mücadele ortamını ters yönde etkilemektedir. Kıbrıs sorununa bir çözüm bulunamayışı da yerel zorluklar yaratmaktadır.

Öte yandan her geçen gün daha da yığınsallaşıp güçlenen dünya işçi sınıfının birlik ve dayanışması yönünde önemli adımların atıldığını gözden uzak tutmamak gerekir. Bu yerel ölçülerde de böyle olmaktadır. Örneğin 2 yıl öncesine kadar bizimle aynı masaya gelmeyi red eden Türk-Sen, bugün Dev-İş ve diğer sendikalarla birlikte ortak eylemler yapmak zorunda kalmaktadır.

İşçi sınıfı yerel ve evrensel ölçüde birlik-mücadele ve dayanışmasını pekiştirdiği oranda başarılı olabilecektir inancındayım. Esasen geçici gerilemeler görülse bile tarihin akışı da bu yöndedir.

Son olarak, Türk işçilerine ve sendikalarına söyleyeceklerinizi okurlarımıza duyurmaktan zevk duyacağız.

Dev-İş ilk kongresini 1982 yılında toplamış ve bu kongresinde tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de sendikal çalışmalarından ötürü tutuklanan, hapsedilen sendikacılara, işçi temsilcileri ve işçilere dostça dayanışmasını iletmişti.

Kapatılan veya faaliyetleri kısıtlanan DİSK ve DİSK'e bağlı sendikalar dahil tüm sendikal kuruluşların çalışmalarına izin verilmesi, işçi sınıfının ekonomik, demokratik ve diğer hakları için mücadele eden tüm sınıf kardeşlerimize ve GÜN dergisi yazar ve okurlarına dostça selamlarımızı iletmek isterim. Çünkü bugüne değin GÜN dışında hiçbir yayın organı Dev-İş'e sayfalarında yer vermemişti. 5 yıl aradan sonra Türk işçilerle ve sendikaları ile GÜN sayfaları aracılığı ile buluşabilmek bizlere onur vermiştir. ●

24. sayfadan sürüyor

askeri ve ekonomik yardım almakta. Bu Washington'un da hesaplarına uymaktadır. 1978'de İran'da Humeyni yönetiminin, 1979'da da Afganistan'da Babrak Karmal yönetiminin iktidara gelmeleri ile, iki ülkenin önemi ABD için o güne kadar olduğundan daha büyük önem taşır oldu: Bunlardan biri Türkiye, ötekisi Pakistan'dır. Kuşkusuz topraklarında bulunan 100'dan fazla kampta Afganlı karşıdevrimcilere askeri eğitim, üslenme ve buradan Afganistan'a saldırı olanağı sağlamasıyla olsun, ABD ve Çin'den gelen yardımı (ABD'nin Afgan karşıdevrimcilerine yardımı 1986 yılı için 250 milyon dolar gibi yüksek bir rakamda bağlanmıştır) onlara ulaştırmada oynadığı rolle olsun Afganistan'ın çözülemeyen bir sorun olarak kalmasında Pakistan'daki askeri yönetimin payı çok büyüktür. Bu rolü ile Pakistan, bölgede başlı başına bir gerginlik ve istikrarsızlaştırma odağıdır. Yalnız Afganistan değil, bağlantısızlar hareketinin önderliğini yapanlardan ve dış politikasını "ulusal çıkar ve barış" temelinde yürüten Hindistan'a karşı da bu tehdit edici politika yürütülmektedir. Sih teröristlerine yardım gibi etkinliklerle Hindistan'ın da içişlerine karışması, bu ülkeyi "İslamın düşmanı" ilan etmesi Pakistan'ın tehlikeler taşıyan dış politikasının ana ögeleridir. 1981-1987 yılları için ABD'den aldığı ve alacağı 3 milyor 200 milyon dolarlık, sonraki altı yıllık dönem için de görüşmeleri sürdürülen 6 milyar dolar tutarındaki yardım "karşılıksız" değildir. ABD yardımının artması Pakistan'ın Güney Asya ve Orta Doğu'da oynadığı karıştırıcılık rolünün artmasıyla bağıntılıdır. Basra körfezine yönelik olarak kurulan (Türkiye'nin de yabancısı olmadığı) Acil Müdahale Gücü için altyapı çalışmalarının hızlanması ve Peşaver, Sargodha, Karaçi, Gvedar'da askeri üslerin kurulması, Pakistan'dan beklenenlerin, Afganistan ve Hindistan'ı karıştırmak ve baskı altında tutmaktan başka, Basra körfezinde ABD yanlısı tutucu rejimlerde herhangi bir değişiklik olasılığına karşı, birkaç saat içinde müdahale amacıyla atlama tahtası olma görevini de ortaya koyuyor. 20 bin Amerikan askerinin "nerede gerekliyse" oraya birkaç saat içinde indirilmesi için "elde kalan" sadık ülke Pakistan'ın devlet başkanı Ziya ül-Hak, bütün bunlara rağmen, "yaptıklarınız ülkenin yüksek çıkarları içindir" diyebilmektedir. Pakistan'daki askeri yönetim militarist politikası bununla kalmıyor, nükleer bomba üretmek gibi olağanüstü tehlikeli bir çaba içinde de kendini gösteriyor. Nükleer bomba üretimi için gerekli teknolojinin gizli kanallardan Pakistan'a ulaştırılmasından rahatsızlığını saklamayan Hindistan, bombanın hazırlık çalışmalarının Türkiye ile birlikte yapıldığını söylüyor. Hindistan Başbakanı Gandi, yukarıda sözü edilen görüşmesinde Newsweek muhabirine, modern F-16 savaş uçaklarının Pakistan'a, Afganistan'a değil, Hindistan'a karşı kullanılmak için verildiğini, İran'daki Amerikan büyükelçiliğinden elde edilen belgelerin açıklanmasıyla anlaşıldığını söylüyor. Gandi Hint okyanusunun bir barış ve nükleer silahsızlanma bölgesi olmasını isterken, Pakistan militarist ve tehlikeli bir politika sürdürmekte kararlı görünüyor.

DEMOKRASİ VE "ŞÜROKRASİ"

Ancak kararlı olan yalnız Ziya ül-Hak değil. 11 muhalefet partinin Onarımı Hareketi" de yönetime karşı mücadelesinde giderek güç kazanıyor. Darbeyi yaptığında, "kısa bir süre sonra" seçimlerin yapılacağını vaad eden Ziya ül-Hak, 8 yıl gibi "kısa" bir süre sonra Şubat 1985'te yaptığı ve partilerin katılamadığı seçimlerle oluşturulan denetimli parlamentonun bile eleştirileri ile karşılaştı.

İslamlık kimi ülkelerde anti-Amerikan, anti-emperyalist mücadelenin taşıyıcı ideolojisi olarak ortaya çıkarken kimi ülkelerde de baskıcı, gerici, Amerikancı politikanın bir aracı olarak sömürülmektedir (bu konuyu genişçe ele alan bir yazı olarak GÜN'ün Nisan 1985 tarihli 2. sayısında yayımlanan Osman Güngör'ün "Ortadoğu, Din ve Politika" başlıklı makalesine bakılabilir). Pakistan bunlardan ikinci kümededir ve bu kümede yeralan Basra körfezinin petrol zengini tutucu ülkeleriyle içli-dışlıdır. Suudi Arabistan'la silah yapımı alanındaki işbirliği bu "samimi ilişkiler"e bir örnektir.

Her askeri yönetim işbaşına geldiğinde kendisine kitle tabanı yaratmak amacıyla mitlere, ideolojik kalıplara ihtiyaç duyar ve bu kabul görmüş değer ve yaklaşımları abartılı biçimde kullanır. Ziya ül-Hak da halkının yüzde 97'si müslüman olan ve islami değerlerin çok güçlü olduğu Pakistan'da kendisine kitle tabanı bulmak için bir "İslamlaştırma programı"na ve şeriat yasalarına yöneldi. 1984'ün Aralığında İslamlaştırma programını referandum olarak halkın önüne getirdi. Dünyadaki benzer örneklerinden, belli koşullarda yapılan referandumlardan alışıldığı gibi, büyük çoğunluk "evet" oyu verdi. Bu referandumla, Ziya ül-Hak'ın beş yıllık bir süre için (1985-1990) cumhurbaşkanı seçilmesi işi de "aradan çıkarılmış" oldu.

İkinci adım, yalnız "onaylanan" kişilerin katılabildiği Şubat 1985'in ulusal meclis (Meclis-i Şura) seçimiydi. Demokratik kurum ve özgürlüklerin bulunmadığı, devlet başkanının ve hükümetin geniş yetkilerle donatıldığı, partilerin kapalı olduğu bu garip demokrasi, Pakistan'da "Şürokrasi" olarak ad kazandı. Ziya ül-Hak, "İslam bizim dinimiz, ekonomimiz ve hükümet sistemimizdir' diyor ve fırsat bulduğunda ekliyor: "Demokrasi ülküleri Pakistan halkına yabancıdır," "demokrasi İslamın değerleri ile uyuşmamaktadır." "Denetimli" "ayıklanmış" demokrasinin ne anlama geldiğini ise demokratik toplumsal muhalefet iyi biliyor: "Şürokrasi, diktatörlüğün bir çeşitlemesidir." Muhalefet, 1973 Anayasasına uygun olarak yapılacak özgür seçimlerle oluşacak bir demokratik parlamento talep ediyor.

Ziya ül-Hak'ın "İslamlaştırma" ile umduğu yararlar iki noktada toplanıyor: 1) Müslüman olmayan nüfusun büyük çoğunlukta olduğu Hindistan'a düşmanlık ile, müslümanlığı Karmal yönetimine karşı temel motif olarak kullanan Afgan feodal karşıdevrimcilerine yardım politikasına destek sağlamak, 2) Askeri-polisiye rejimle halk arasındaki çelişkileri yumuşatmak ve demokratik toplumsal muhalefeti Pakistan gibi bir ülkede etkisizleştirmek için ideolojik bir silah olarak kullanmak, bu yolla demokrasi görüntüsü altında baskının kurumlaştırıldığı Amerikancı militarist rejimi kökleştirmek.

Kendisi "milli çıkarlara uygun" diye nitelese de, Ziya ül-Hak'ın militarist politikası gayrimilliliğin uç sınırlarında dolaşan, bölgede bir çıbanbaşı ve istikrarsızlık aracı olarak ABD'nin dümen suyunda giden bir politikadır. Ziya ül-Hak'ın başlıca rakibi de demokrasidir. Bu çizgisini sürdürdüğü sürece, Türkiye'yi ziyaretinde YÖK'ün üniversitelerinden biri tarafından "fahri felsefe doktoru" sanı verilen Ziya ül-Hak'ın başı demokrasi felsefesi ile dertte olacaktır.

Her ikisi de "yasal-kurumsal düzenlemeler yaptıktan sonra sıkıyönetimi kaldırmayı hedefleyen Türkiye ve Pakistan dostluğu ise ilginçtir. Ziya ül-Hak Türkiye'nin 1980 sonrası "deneyimi"nden ve "demokrasiye geçiş" programından geniş ölçüde yararlandığını açıklamıştı. Yakın "dostluğun" temelinde herşeyden önce bu etken bulunsa gerek. ●

Geçen haftalarda televizyonda izledik: "Bir İmparatorluğun Çöküşü" adlıprogram, İngiltere'nin kurduğu, tarihin en büyük sömürge imparatorluğunun çöküşünü anlatıyordu. Programda İngiltere'nin en büyük sömürgesi olan Hint alt kıtasının (bugünkü Hindistan, Pakistan ve Bangladeş) ikinci dünya savaşının hemen sonrasında İngiltere'den koparak bağımsızlaşması da ağırlıkla işlendi. İngiltere'nin resmi görüşü olduğu tartışma götürmeyen bir yaklaşımla sunulan programa göre, İngiliz hükümeti o zaman alt kıtanın birliğini korumak için çalışmış ama başarılı olamamış. Bağımsızlığı, müslümanların Pakistan'ı ve hinduların Hindistan'ı olarak ikiye bölünen ülkeye vermek zorunda kalmış. Bu arada çıkan karışıklıklarda 250 bin müslüman, hindu ve öteki etnik topluluklardan insan ölmüş.

Gerçek öyle mi? Tarihsel gerçekler, İngiliz hükümetlerinden farklı olarak İngiltere'nin, sömürgenin bağımsızlığını kazanırken ikiye bölünmesinin sorumluluğundan kaçamayacağını söylüyor. Geleneksel "böl ve yönet" politikası uygulanarak, ortaya bağımsızlık bilincinin bütün diriliğiyle yaşadığı tek ve büyük bir ülke yerine birbirine düşerek zayıflamış, gerektiği zamanlarda da birbirine kırdırılacak birden fazla ülke çıkması, İngiltere'nin ve çöken sömürgeciliğin yerine geçen yeni sömürgeciliğin daha çok işine gelirdi. Yapılan da buydu. Yüzyıllarca birarada yaşayan müslüman, hindu ve sih, nüfusun bulunduğu Pencap'ta kanlı olaylar kışkırtıldı. 12 milyon hindu, sih ve müslüman azınlıkta kaldıkları bölgelerden çoğunlukta oldukları bölgelere göçmek zorunda kaldılar. Resmi rakamlar 250 bin kişinin bu karışıklıklarda öldüğünü söylerken, televizyondaki programda, o zamanlar BBC'nin Hindistan muhabirliğini yapan gazeteci bile, gerçek ölü rakamının bir milyona yakın olduğunu vurguladı.

Uzun yıllar sömürgeci zulmüne birlikte katlananlar, yeni ve özgür bir yaşama adım atarlarken dinleri kullanılarak birbirlerine düşürülmüşlerdi. İngiltere'nin aynı zamanda amacı, 500 milyondan fazla nüfusu ve geniş toprakları ile Hint alt kıtasında bu iki devletin yanısıra, çok sayıda bağımsız mihracelikler (prenslikler) de oluşturmaktı. Ama mihracelikler Hindistan'a katılmışlar ve İngiltere'nin Hindistan'ı parça parça etme planı başarılı olamamıştı. Ancak Gandi ve Nehru'nun birlikçi tutumuyla önderlik ettikleri ve nüfusun çoğunluğunu temsil eden Kongre Partisiyle, ayrılık yanlısı Muhammed Ali Cinnah'ın Müslüman Birliği, Cinnah'ın tutumu nedeniyle anlaşamamışlar ve Pencap'taki karışıklıklardan sonra Kongre Partisi, Müslüman Birliğinin ayrılarak Pakistan devletini kurmasını kabul etmişti.

Pakistan: İslamın Ardına Sığınan Militarizm ve 'Hazırolda' Demokrasiye Geçiş

Cemil TURAN

Cinnah bir Gandi ya da Nehru değildir. Din temelinde bir tezle ülkenin bölünmesine neden oluşuyla sonraki yıllara sarkan düşmanlıkların da tohumlarını atmıştır. Nitekim tek bir ülke bütünlüğü içinde, etnik ve dinsel renklilikleri ve buna uygun yönetsel yapısı ile yer alabilecek olan Pakistan ve Hindistan, 1965 ve 1971'de iki kez savaşmışlar ve Doğu Pakistan'da (Bengal eyaleti) 1971 yılında eski Hindistan'ın yerinde ortaya çıkan üçüncü devlet olarak Bangladeş doğmuştur.

Aradan 40 yıla yakın bir süre geçtikten sonra Pakistan'da İslam dinini, bu kez diktatörlüğünü pekiştirmek ve bölgede yarattığı gerginliği sürdürmek için kullanan bir general, Ziya ül-Hak işbaşındadır.

MİLİTARİST DIŞ POLİTİKA

Hindistan kalabalık nüfusuyla dünyanın en kalabalık liberal demokrasisini yerleştirmek için çabaladığı sırada, Pakistan bağımsızlık sonrası yılların çoğunu, 50'li ve 60'lı yılları, askeri yönetimler altında geçirdi. Sosyal demokrat Zülfikar Ali Butto'nun hükümete gelişi de, Amerikan destekli bir askeri darbe ile 1977'de son buldu. Darbeyi yapan Ziya ül-Hak, 1979'da Butto'yu astıracak kadar demokrasiden korkuyordu.

Nden Pakistan'ın demokrasi ile yönetilmesi istenmiyor, Butto gibi seçimle işbaşına gelmiş bir önder öldürülüyordu? Bu sorunun yanıtı ABD'nin bölgeye yönelik izlediği politikada bulunabilir. Pakistan'ı Hindistan'tan ayıran 1940'lı yılların sonunda oyununun ilk sahnesini oynayan emperyalizm, Sovyetler Birliği'ni güneyden kuşatan kuşak üzerinde dizilen bu ülkelerin kendi oyununda figüranlık yapmasından başka bir rolü onlara uygun görmüyordu. En kolay denetim altına alma işlemi, 1977 darbesi ile Pakistan'da gerçekleşti. Pakistan askeri yönetimi eliyle, bağımsız bir politika izlemeyi sürdüren Hindistan'ı sürekli tehdit edebilecek ve Afganistan'daki yönetimi devirmek için hazırlanan planlar uygulamaya konabilecekti. Babrak Karmal'ın Afganistan'da işbaşına gelmesiyle bu plan gerçekleşemedi, ama Karmal yönetimine karşı çıkan feodal gerici güçlere sağladığı geniş yardımlarla Afganistan'ın, bir sorun olarak dünya kamuoyu önünde sık sık getirilmesini başarabildi. Dahası, Hindistan başbakanı Rajiv Gandi'nin Newsweek dergisinin kendisi ile ekim ayında yaptığı görüşmede belirttiği gibi, Pakistan'daki askeri yönetim, Afganistan sorununu kullanarak ABD'den büyük çapta

23. sayfada sürüyor